

Luceafărul

Revistă săptămânală pentru
literatură, artă și politică

Director: Octavian Goga ■■■

Redactor: Oct. C. Tăslăuanu

An. XI. Nr. 7. Vol. I.

■ ■ Cuprinsul: ■ ■

* * *
C. Moldovan . . . Caragiale.
 Unei călătore, La cruce
 de drum, O seară tristă
 (poezii).
Yasile Savel . . . Glasul sângelui.
Dr. Onisif. Ghibu . . . Școala românească din
 Ungaria în anul 1911.
 Poezie populară.
* * *
Victor Eftimiu . . . Fragment din „Cocoșul
 negru“.

Ț. Murășan . . . Noapte (poezie).
I. Agârbiceanu . . . Povestea unei vieți
 (roman).

Dări de seamă:

D. Tomescu . . . Émile Faquet: L'art de
 lire. Hachete et Comp.
 Paris.

Cronici: —r: Episcopia gr.-cat. maghiară. M. Strajan: Viitorul versului. Tit
Liviu Blaga: Șuruburi în apă și în aer. Insemnări: Cum se face educația tinerimii ma-
ghiare. Sărbătorirea d-lui C. Stere. Goga în temniță. Perle de gândire și de stil. Biblioteca
populară a „Asociațiunii“. Teologii din Oradea-mare. Petreceri. Bibliografie.

Ilustrațiuni: I. C. Caragiale.

Sibiu, 12 Februarie v. 1912

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALA PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI POLITICĂ.
APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. I. Mateiu, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, Ţh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT :

Austro-Ungaria:

1 an 20 cor. 6 luni 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 16 cor.

România și în Străinătate:

1 an 25 cor. 6 luni 15 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cereți catalogul nou apărut.

Cărți mai nou apărute:

Amintiri din casa morților, roman de T. Dostoievky. Cor. 1.50.

Apologia lui Socrates, traducere după originalul lui Platon de I. E. Torouțiu. Cor. —.60.

Din cele trecute vremi. Însemnări despre începuturile graiului, culturii și literaturii neamului românesc de V. Onițiu. Cor. 2.—.

Din vatra unul Sătean cuminte. Povești de T. Dușescu-Dușu. Cor. 2.—.

Furtună... Trecătoare, roman de N. G. Rădulescu-Niger. Cor. 1.75.

La gura sobei, povestiri de A. Vlahuță. Cor. 2.50.

Moș Gheorghe la expoziție, nuvele de Sp. Popescu. Cor. 2.—.

Oglinda fermecată, fantazii de D. Anghel. Cor. 1.50.

Poezii, de I. Chiroiu. Cor. 1.—.

Poetică și legendar poetic pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. I. Rațiu și A. Ciura. Cor. 3.—.

Potopul, roman istoric în 2 volume cu ilustrațiuni de H. Sienkiewicz. Cor. 4.50.

Proza: nuvele de N. Russu. Cor. 1.25.

Război și Pace, roman istoric, de L. Tolstoi, trad. de A. C. Corbul 2 vol. Cor. 2.70.

Români și clasa intelectuală din Bucovina, notițe statistice de I. E. Torouțiu. Cor. 1.—.

S. Apostol Paul, viața și activitatea sa. Partea I: Dela nașterea până la finea călătoriei a doua misionare de Dr. V. Gheorghiu. Cor. 7.50.

Sărbătorile de vară la Români, studiu etnografic de T. Pamfilie. Cor. 2.—.

Teologia morală ortodoxă, prelegeri academice. Vol. II: partea generală de Dr. E. Voiușchi. Cor. 6.—.

Catalogul la cerere gratis și franco.

Catalogul la cerere gratis și franco.

Se află în depozit la librăria lui W. Krafft în Sibiu.

Expedierea se face mai ușor trimițându-se banii înainte. adăugându-se la prețul cărții încă 20—40 fil. pentru expedierea francată.

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Caragiale.

Preot săvârșind o taină în altar moșneagul pare;
Iară mâinile lui goale ca de daruri le văd pline.
Și pe când altă ființă simt cum se trezește 'n mine,
Pe când gura mea 'nceleștată un cuvânt nu poate spune,
Toate gândurile mele se prefac în rugăciune.

A. Vlahuță.

O rugăciune e și glasul nostru, când sărbătorim pe maestrul Caragiale din prilejul celor șasezeci de ani împliniți! O rugăciune, pe care o rostim cu sfiala recunoștinții către Cel de sus, că s'a milostivit a ni-l dăruî cu vieață rodnică până la această vârstă, hărăzindu-i deplină sănătate pentru a mai putea smulge din comoara sufletului său bogat opere de artă nemuritoare.

Numele lui Caragiale în literatura românească înseamnă o culme dintre cele mai strălucitoare, pe cari noi contimporanii nici nu o putem admiră în întreaga ei măreție. Mai ales la noi operele lui de artă, smulse în cea mai mare parte a lor din atmosfera mediului din România, pătrund cu greu în cercurile largi ale cetitorilor, deoarece subiectele ce le tratează și cu deosebire arta lui superioară presupun o cultură mai avansată și o înțelegere adâncă a finețelor artistice. Opera lui Caragiale nu e răsărită dintr'o inspirație momentană și dintr'o concepție trecătoare, ci e rezultatul unei munci stăruitoare și a unei gândiri ce sintetizează și eternizează ființa socială a unei epoci. Caragiale zugrăvește vieața cu frământările ei de pasiuni și de păcate din vremea sa, căutând să înveșnicească în comedii și în schițe nota general omenească a sufletului dintr'un anumit mediu. Această însușire superioară a lui împrumută operei lui durabilitatea. El smulge din mediul

social tipurile caracteristice și reprezentative sau descrie scene și întâmplări, în cari se resfrânge ca într'o oglindă întreaga vieață dintr'o epocă. Se înșeală ceice cred că opera maestrului își va pierde farmecul deodată cu dispariția împrejurărilor sociale din cari au răsărit creațiunile lui. Nu. Atât comediile cât și schițele lui Caragiale vor rămâne, deoarece în ele trăește sufletul omenesc din Țara românească la sfârșitul veacului al 19-lea. Natura marelui său talent a vrut să ne înfățișeze acest suflet prin prisma satirei, pentru a ne scoate mai bine în relief scăderile unei ființe sociale în formațiune. La temeliiile acestei satire s'ascunde, însă un sentiment uman și optimist, pe care prea puțini dintre talmăcitorii lui l-au înțeles.

Maistrul Caragiale nu și-a uitat nici de noi în opera lui. A caracterizat cu mult spirit pe dascălul ardelean, care e robul formelor învățate în școală. Poate ne-a făcut nedreptate, fiindcă nu ne-a cunoscut în destul. Dacă ne cunoșteă mai deaproape desigur trăiam și noi în opera lui mai bine reprezentați. Nădăjduim, însă, că de aici încolo ne va învrednici de o mai mare atențiune, mai ales că în vremea din urmă a avut prilej să privească mai adânc în ascunzișurile ființei noastre sociale.

Noi atât pentru opera lui din trecut cât și în nădejdea creațiunilor viitoare pe cari le așteptăm cu desăvârșită încredere, ne exprimăm admirația nețărmită față de geniul lui creator și îi trimitem cele mai sincere urări de fericire din prilejul celor șasezeci de ani împliniți. La mulți ani maiestre!

Unei călătoare.

Nu mă cunoști și nu te știi,
Întâiaoară te 'ntâlnesc,
Unde te duci nu bănuiesc
Și tu nu știi de unde viu.

Dar vezi, surâsul tău senin
Mi-e dulce și prietenos,
Cuvântul tău e-armonios
Și glasul tău nu mi-e străin.

Aceleași tainice priviri
În suflet zori mi-au luminat,
Aceleași ochi i-am sărutat
În nopțile din amintiri...

O, te cunosc și tu mă știi,
Deși n'am mers acelaș drum,
Ne întâlnim abia acum
Dar ne iubim de veșnicii...

La cruce de drum.

Cu fiece solie a iubirii
Mi-aduci atâtea daruri sufletești,
Încât mă tem, că 'n ziua despărțirii,
Când vei plecă din lumea de povești,
De lipsa lor voiu suferi mereu...
Prea multe daruri sufletului meu!

Tu ești o însetată de plăcere,
Ți-e sufletul de doruri mistuit —
Eu sunt un obosit;

Tu ești o istovită de veghere
În suspinarea celui așteptat,
Tu ești o ostenită de tăcere —
Eu sunt un însetat.

Cu ochi aprinși și sufletul sglobiu
Pornești la drum întins, nemăsurat,
Deși n'ai scop, te-avânți neîncetat
Precum ai vrea să nu sosești târziu,
Și nu cunoști în mersul tău grăbit
Nici unde mergi, nici pentru ce-ai pornit...

Pe-acelaș drum eu merg încet, agale,
Mi-e teamă să m'apropii de hotar,
Și pasul mi-l întârzii tot mai rar

Precum aș vrea să mai lungesc din cale,
Căci simt în noapte pururi coborînd
Tăcerea obositului meu gând...

Copil nerăbdător, tu vii cântând
Cu fruntea 'n soare, cugetul senin, —
O, nu încrucișă al tău destin
Cu cel îmbătrânit prea de curând!
Treci înainte, făr' a te opri
Alătura de mine în popas,
O clipă 'n drum la ce ne-am întâlni
Când știi c'o să ne spunem bun rămas?

Ia-ți darurile toate înapoi,
Nu vreau tovărășia ta de drum,
Pe-aceeași cale grea de ce-am fi doi?...
Eu sunt pornit de ieri și tu de-acum.
Tu te grăbești, eu vreau să mă opresc,
— În drum sunt multe lespezi de morminte
Ai umblet lin — eu pasul bătrânesc
Mai mult pe loc, tu veșnic înainte,
Eu preget mult — tu te avânți în sbor,
Tu urci și eu cobor...

O seară tristă.

Un an sosește — cellat pierde:
Miraj în veșnicul pustiu,
În inimi — veșnica durere
Ce-i între leagăn și sicriu.

Speranțe noi vin să se-aștearnă,
Dar nici un gând nu se 'nfioară —
În suflete mai mult o iarnă
Și mai puțin o primăvară...

De teama clipei viitoare
Mă dau trecutului învins,
Apun cu anul ce răsare
Trăind în cel care s'a stins.

Corneliu Moldovanu.

Glăsul sângelui.

— Fragment. —

Odaia unui student, de obicei, e sărac mobilată. Un pat, o masă, un garderob, lavoarul și două-trei scaune, câteva tablouri vechi, prăfuite, mâncate de molii, formează un interior de care îți amintești cu drag mai târziu.

Soba, pe frigurile cele mai mari chiar, e un obiect de lux, și cât ține iarna, pe nopțile lungi și întunecate, un contrabas uitat par'că în horn, încearcă cele mai bizare fantazii.

Un geamantan, sau, oroare, un cufăr, e toată averea tânărului student. Cărți, rufărie, un rând de haine, încap în primii ani de viață și într'un geamantan.

Așa eră odaia în care locuia Mihai Mătasă, un tânăr frumos, 'nalt și spătos, vioiu, ca și frații lui pe care-i lăsase departe, în întunecul satului unde se născuse.

Tăcut, cunoscuții îl luau drept o fire închisă, răutăcioasă, un om care medită planuri necunoscute, primejdioase. El însă tăcea, pentru că nu voia să jignească pe nimeni și discuțiile ușoare, despre femei și chefuri, despre viața pierdută în localurile de noapte nu-l interesau, nu-l atrăgeau deloc.

Venise în capitală cu un bogat material de cunoștințe și voiă, aici, în centrul culturii românești, la capitalul lui să adauge noi cunoștinți, să-și îmbogățească mintea, să-și încălzească sufletul la știința profesorilor, de care se apropiă cu un nemărginit respect.

Ani de pierdut n'avea, căci vedeă înaintea lui un câmp larg de muncă, și cu cât el se luminea mai mult, cu cât vedeă mai bine în jurul lui, cu atât i se părea mai mare întunecul de acasă, mai jalnică și mai dureroasă viața fraților lui, tristă viață de robi.

*

Mătasă cetise până la nouă ceasuri, dar gândurile-i alergau răslețe și rândurile din carte, neregulate, săreau par'că unele peste altele.

Se ridică de pe scaun, și începă să se plimbe prin odaie.

„Ce e de făcut?“ se întrebă, lovindu-se cu mâna de frunte. „Nu înțeleg oare oamenii aceia că nu le vreau decât binele, că le arăt

calea, pe care trebuie să meargă, că eu, care sunt de-ai lor, năcut și crescut între dânșii, nu-i pot dușmăni? Mă lasă inima pe mine să nu le fiu de folos, și să nu-i ajut să înțeleagă toate pe cari ei nu le pot înțelege?“

— Nu se poate, își zise după o clipă de gândire. Aici și-a băgat cineva coada, cineva străin de dânșii, unul care i-a împărțit în două, ca să poată el împărăți în liniște“.

Pe rând se gândi la frunțașii satului și după puțină gândire îi fu rușine că i-a putut trece așa ceva prin minte.

Dar de când n'a fost pe-acasă, multe s'au schimbat, și cine știe, lui poate nu s'au gândit să-i scrie.

„Atunci, se întrebă iarăși, de ce scrisoarea asta, așa, deodată, pe care i-o trimisese fratele lui mai mare, un gospodar așezat, frunțaș în sat. Nu le văzuse el toate mai înainte, până a nu ajunge lucrurile unde au ajuns și nu putuse să-i scrie?“

Luă din nou scrisoarea în mână, și ceti tremurând, partea ce-l interesă: „Lucrurile merg prost — scriă frate-său — de când jidovu e tare și mare în sat. Noi vedem doar bine că pe lângă jidov, mai e cineva, mai departe, care poruncește, da' n'avem ce face, că dacă ne punem cu el, mai rău e de noi. La tine ni-e toată nădejdea“.

*

Ușa odăii se deschise și odată cu aerul rece de afară, intră înăuntru prietenul lui, Gheorghe Sima.

„Salve, studiosus!“

— Bine-ai venit Ghiță“, răspunse Mătasă.

„Am adus ceva bun cu mine, o carte minunată.“

— Lasă acuma, prietene. Avem altele de vorbit în astă-seară. Îmi pare bine c'ai venit. Simțeam nevoia să stau cu cineva de vorbă. Tu nu ești ca ceilalți studenți bogați...“

— Acuma, te rog eu, prietene, să lași chestiunile astea.

— Iartă-mă, dar o teamă nesfârșită o am în fața oamenilor bogați, și mi-e groază de majoritatea studenților noștri. Eu nu am prie-

teni printre dâșii; altele îi preocupă pe ei și altele pe mine. Între noi, cercul nostru, și colegii noștri, e o prăpastie.

— E adevărat asta. Să sperăm că va crește cercul nostru, că vom fi tot mai mulți care să-și apropie ideile noastre. Deocamdată am câștigat trei.

— Aceia au venit singuri la noi; aveau un fond sufletesc curat și se simțeau așa de străini în mijlocul marelui număr...

— Și vor veni tot mai mulți; vor veni și acei pe cari împrejurări nenorocite i-au târît în vârtoarea vieții. Un punct luminos va deveni cercul nostru, și de aici vor porni oameni, cu dor de muncă, ducând în sufletul lor dragostea de aproape și binele pentru neam. Luminoase raze vor porni în satele noastre îndepărtate, sărace, cu oameni trudiți, chinuți de viața de rob pe cari o duc. Și le vom arăta căi necunoscute; îi vom face să înțeleagă că și ei sunt oameni, vom deștepta vechea mândrie a săteanului român, și ei vor asculta întâi mirați și ca veniți din altă lume, ca niște ecouri mângăitoare ale strămoșilor, li se vor părea toate... Le voi vorbi din suflet, voi mângăia rănilor care dor, și îi voi învăța să-și cunoască drepturile lor, de cari n'au știut să se bucure niciodată...

— Mă privești lung, îi zise Ghiță lui Mătasă. Știu la ce te gândești acuma. Ți-e teamă să nu mă schimb odată cu terminarea studiilor. Să-ți făgăduiesc aceasta, ar fi o copilărie. Eu nu-ți făgăduiesc și nici nu-ți jur. Jură numai acela care nu are încredere într'ânsul. Eu am încredere în mine, și crede-mă, frate, mă dor mult suferințele altora.

Eu i-am văzut de mic pe sătenii noștri, cum îi bătea tata la scară, și copil, neștiutor, mă rugam de dânsul să-i ierte și le sărutam în ascuns rănilor vărgilor: Cu mâna mea de copil îi mângăiam pe frunte și îi rugam să nu mai plângă, că se supără mama și plânge și ea.

Și ei, ce buni erau cu mine! În loc să mă sfășie, ca unul ce eram al aceluia dela care le veneau toate nenorocirile, ei mă luau în brațe și mă priveau lung, nespun de duios, zicându-mi încet, „să fii bun și când vei fi mare, copiii noștri măcar să nu mai fie bă-

tuți și să se poată hrăni din munca lor, că noi, numai oasele și pielea de noi“.

Așa-mi vorbeau în copilărie oamenii aceia, — urmă Sima cu căldură — și vorbele lor mi s'au săpat adânc în inimă. Adânci erau vorbele lor. Atuncea nu le pricepeam. Astăzi, când văd bine în jurul meu cum zilnic se stinge poporul nostru din care încă răsar, ca dintr'un nesecat izvor puteri noi, astăzi durerea e cumplită, și mă întreb dacă nu e o adevărată crimă să fie înăbușite energiile, să piară atâtea talente, căci trebuie, într'o zi, din sânul poporului nostru, din cine știe ce sat îndepărtat, să răsară acela ce va întrupa geniul neamului nostru.

Da, dar ca să ajungem acolo va trebui să muncim mult și să ne gândim în fiecare clipă, că noi, cei săraci, că eu și alții ca mine, ca să precizez, avem mari îndatoriri. Nu trebuie să-i uităm vreodată, iar când vom intra în adevărata luptă a vieții să-i sprijinim și să nu ne îndepărtăm de dâșii, cum au făcut-o atâția alții. Prin ei și alături cu ei, vom fi și noi mari.

Lupta trebuie să o dăm deschisă, piept la piept; ca două armate vrăjmașe vom stă unii în fața altora. Va trebui să facem să dispară cea mai teribilă boală care domnește în țara noastră: favoritismul, și să ridicăm din starea de umilință în care se află astăzi țaranul român. Că dacă ar trăi altfel, primenirea s'ar face repede. Așa cum trăiește azi, muncind nemăsurat, Doamne! se prostește, și ochii lui nu mai au vreme să cate spre soare, și razele lui puternice care-i dogoresc spatelul, i se par lovituri de bici...

Și tu dragul meu prietin, va trebui să te pătrunzi de adevărul acesta; să simți cu sufletul, dar și cu trupul, și fiecare fibră să tremure, cum tremură în mine. Tu ai sentimente nobile; tu nu porți însă în tine suferința a câtorva generații, umilința amară, jugul pe care îl simt eu. Și tatăl tău l-a bătut poate pe al meu, și loviturile ce le-a primit el, mă dor și pe mine“.

Mătasă se opri, privi lung la prietenul lui, în ochii căruia se adunaseră lacrimi.

„Nu plânge, vorbi pe urmă; acuma nu mai avem timp de plâns. Privește scrisoarea dela frate-meu“.

Ca un licurici numai, s'a aprins făclia și toți vor s'o stingă.

„Ce mă sfătuești să fac? Să-i scriu lui frate-meu, e prea puțin. Un singur lucru îmi rămâne: să plec pentru câțva timp acasă. Două-trei săptămâni, poate și mai mult, nu știu. Datoria mă chiamă, sângele fraților mei clocotește în vine și tocmai acum, în clipe grele, nu-i pot lăsa singuri. Destul sunt ei învrăjbiți de alții. Voiu plecă mâne“.

Sima se ridică de pe scaun, strânse cu putere mâna prietenului lui, îl îmbărbătă cu privirea și se îndreptă spre ușă. Se opri cu mâna pe lampă și vorbi:

„Să-mi scrii imediat ce afli, cum stau lucrurile; și dacă ai nevoie de ceva, sau crezi că e nevoie să vin, telegrafează-mi“

Dupăce plecă Sima, Mătasă se așeză la măsuța lui, își puse fruntea în mâni, și rămase așa, pe gânduri, în mintea lui apărându-i vie icoana satului îndepărtat, în fața ochilor, jucându-i icoana unui vechiu palat al unor boieri vechi, cari au murit odată cu vremurile în care au trăit.

Vasile Savel.

Școala românească din Ungaria în anul 1911.

II.

Între mijloacele pe cari le-a întrebuințat școala românească în anul 1911 pentru întărirea sa și pentru cultivarea poporului, trebuie să amintim în prima linie mijloacele de cultivare a înșiși învățătorilor. Între acestea cele mai însemnate sunt întrunirile lor anuale sau trilunare, în „conferințe“ sau în „reuniuni“. În toate eparhiile, ortodoxe și unite, cu excepția Sibiului, învățătorii sunt organizați în reuniuni. Cei din arhidieceza Sibiului au avut și ei, până la 1898, reuniuni; de atunci încoace ei formează numai „cercuri conferențiare“. În fiecare an reuniunile se întrunesc în „adunări generale“, iar despărțămintele acestora în conferințe anuale sau trilunare, unde se face un folositor schimb de vederi și unde se învață, adeseori, foarte mult. Un neajuns al acestor întocmiri e munca puțin sistematică pe care o desvoltă. Dacă s'ar da din centrele bisericesti-școlare îndrumări de ordin mai superior, ele ar putea lucra cu mare folos și ar putea determina învățătoria spre o muncă superioară celei de până acum. Autorităților școlare li se poate băga cu tot dreptul vina, că s'au ținut departe de problema aceasta însemnată a „desăvârșirii ulterioare“ a învățătorilor.

Conferințele din arhidieceza ortodoxă a Transilvaniei, cari țin câte două zile consecutive, au fost organizate, în ce privește pro-

gramul lor de muncă, pe alte baze în 1911. În locul mulțimii de probleme foarte variate, cari alcătuiau până aci programele diferitelor conferințe, consistorul a pus în conferințele tuturor tractelor una și aceeași problemă în discuție, rămânând să continue pe viitor în acelaș chip. În anul trecut s'a discutat „Problema învățământului religios în școalele populare“, în legătură cu noul „Plan de învățământ“ și pe baza unui program, lucrat până în amănunte de consistor. Această organizare s'a afirmat bine; ea a fost adoptată, cuvânt de cuvânt, încă în 1911, de către conferințele din dieceza ortodoxă a Orăzii-mari și pentru viitor, și de „Reuniunea învățătorilor gr.-cat. din arhidieceza de Alba-lulia—Făgăraș“.

În programul conferințelor consistorul a mai pus încă două puncte: „Dare de seamă despre activitatea extrașcolară a fiecărui învățător“ și „Dare de seamă despre mișcarea literară-pedagogică la Români în anul școlar 1910/11“.

Problema primă, pusă de consistor încă în programul din 1910 al conferințelor, a fost îmbrățișată cu destulă căldură de către învățători — mai ales de către cei buni, — și ea e într'o favorabilă desvoltare. Această problemă a fost viu discutată și în presă și ea cucerește pe zi ce merge teren la învățătoria din țara întregă.

Problema a doua, deși punct greu și cu

totul nou în programul conferințelor, s'a validat de asemeni destul de bine. În unele protopopiate s'au prezentat lucrări demne de luarea aminte a orișicui, cari lucrări aruncă o lumină asupra mișcării pedagogice românești din ultimul an. În special trebuie amintită lucrarea d-lui Pompiliu Dan din Zernești, care lucrare a apărut și în broșură (Brașov, Tip. A. Mureșanu, 1911, 78 pag., 50 bani). Prin menținerea sistematică a acestui punct în programele conferințelor viitoare, se va ajunge ca învățătorii să cunoască mai de aproape problemele curente pedagogice și să se ocupe de ele mai intensiv decât până acum. Aceasta cu atât mai mult — și mai ușor — cu cât în 1911 în fiecare din cele 34 de protopopiate ale arhidiecezei s'a înființat câte o „Bibliotecă pedagogică tractuală“, care se susține din cotizațiile învățătorilor și din venituri extraordinare — și cari vor avea să țină pas cu toate cele apare mai de seamă pe terenul pedagogiei la noi.

În unele protopopiate ale arhidiecezei Sibiiului se țin și conferințe trilunare. Până acum s'a afirmat mai bine tractul Săliștii, în care și aceste conferințe sunt foarte animate.

Adunările generale ale reuniunilor s'au ținut și ele în anul expirat la un nivel remarcabil. La Arad a avut un rol activ și d-l profesor Dr. Petru Pipoș, care a ținut o disertațiune foarte amănunțită despre Dr. Wilhelm Rein, profesor la Universitatea din Jena și mare pedagog, iar la Blaj d-l profesor Dr. Ioan Rațiu, cunoscutul cercetător al trecutului nostru cultural, a ținut o disertație despre „Învățătorii noștri în trecut și în prezent“. Reuniunea învățătorilor sălăgeni și-a serbat jubileul de 40 de ani de existență. Cu acest prilej secretarul acestei reuniuni, d-l Simion Oros, a edat și un „Memorial jubilar“ în care arată fazele prin cari a trecut această reuniune. Memorialul e un document destul de trist despre școala română din părțile nordice ale Ardealului. După ce însuș e scris într'o limbă românească slabă, el ne descopere între altele că biblioteca reuniunii, care ar fi să fie un izvor de lumină pentru luminătorii satelor, e foarte

săracă și fără nici o valoare, — ceeace, după un trecut de 40 de ani de sigur că e regretabil.

Încolo conferințele despărțămintelor reuniunilor, conferințe cari țin câte o singură zi, au desbătut cele mai variate chestiuni — și nu totdeauna cu răgazul cuvenit. Dările de seamă cari se fac despre ele prin ziare și reviste sunt, de obicei, atât de sumare și de goale încât nu-ți dau posibilitatea de a-ți face o iconă reală despre ele.

În mai multe conferințe s'a accentuat în anul acesta importanța și necesitatea monografiilor școlare, pe cari ar trebui să le scrie învățătorii. S'au dat, în „Transilvania“ din Sibiu și în „Foaia școlastică“ din Blaj, și indigitări cum să se alcătuească aceste prețioase contribuții la istoria școlilor noastre. În „Transilvania“ s'au și publicat mai multe monografii, — altele sunt în curs de publicare.

Tot în anul acesta s'au făcut pași și pentru înființarea câte unui muzeu școlar la Sibiu și la Blaj.

În ce privește mijloacele întrebuintate de școală pentru cultivarea poporului, ca mijloace nouă trebuie să amintesc serbarea hramului școalei, introdusă în toate școalele din arhidieceza ortodoxă a Transilvaniei. Consistorul a dat anume ordin ca fiecare școală să-și aleagă un patron al său (hram) cu prilejul sărbătoririi căruia să organizeze câte o serbare religioasă-culturală în scopul de a contribui la educația lui religioasă și națională, de a deșteptă în popor mai multă dragoste pentru școală și de a-l determina și spre jertfe materiale pentru asta.

O altă inovație, introdusă în cele două arhidieceze la intervenirea „Societății pentru protecțiunea animalelor“ din Budapesta, e „serbarea pasărilor și a pomilor“ care se va ține în fiecare an de cătră fiecare școală în scopul de a deșteptă interesul moral, estetic și economic față de pasări și față de pomi. În legătură cu excursiile de primăvară aceste serbări, dacă vor fi bine organizate, vor aduce frumoase foloase și spirituale și materiale, pe seama poporului nostru. — În anul acesta elevii câtorva școale

au făcut excursiuni de studii, cari au durat mai multe zile. Aşa d. e. elevii dela şcoala din Feldioara şi din Codlea au făcut excursii până la Sibiu şi în împrejurimi. Începutul acesta e demn de toată lauda şi încurajarea. Excursiile fac ca elevii să aprofundeze prin intuiţie proprie multe din lucrurile învăţate şi să câştige indemnuri şi orientări nouă. Îmbucurător e şi progresul pe care l-au făcut, în 1911, cantinele şcolare, atât de necesare. În Bănat s'au înfiinţat vreo două cantine, — în arhidieceza ortodoxă transilvană consistorul a dat o circulară amănunţită în chestiune. În urma acesteia în unele locuri s'au făcut începuturi promiţătoare.

Tot în anul acesta s'a purces şi în ce priveşte cooperativele şcolare dela idei la fapte. Regretatul profesor seminarial din Sibiu, Aurel Bratu († Maiu, 1911) a avut o fericită inspiraţie când a arătat, într'o broşurică, însemnătatea şi felul de organizare a cooperativelor şcolare. Broşura a pătruns în cercurile învăţătoreşti şi într'un număr de şcoale s'au şi introdus aceste instituţii foarte potrivite pentru a-i da poporului, cât se poate de timpuriu, cunoştinţe practice şi, în acelaş timp, şi o educaţie morală. Cooperativele şcolare sunt în desvoltare. La Sibiu, unde pe lângă preparandia ortodoxă există o „Librărie cooperativă“, întemeiată de A. Bratu, chestiunea cooperativelor şcolare a fost luată în mână de însuş consistorul arhidiecezan.

Acestea sunt câteva din lucrurile nouă ale anului 1911.

Ar mai trebui câteva cuvinte şi despre învăţătorii noştri. Numărul învăţătorilor scade necontenit, parte în urma pensionării, parte

în urma retragerii de pe terenul atât de ingrat al şcoalei urgisite de atâţia duşmani. Mulţi învăţători părăsesc cariera dăscălească fiindcă nu posed destul de bine limba maghiară, din care cauză au continue ciocniri cu inspectorii, şi mulţi mărturisesc că nu mai pot duce greutatea cele multe şi mari impuse de planurile cele nouă de învăţământ. Apoi, goana după învăţători pe motive politice, îi amărăşte deasemenea pe mulţi şi-i face să se apuce de alte îndeletniciri (din 148 de cazuri disciplinare în contra învăţătorilor, puse la cale în 1910 de inspectorii şi tranşate de d-l ministru al instrucţiei, 72 au fost denunţări împotriva învăţătorilor gr.-or., 42 gr.-cat., 18 învăţători dela şcoale comunale, 5 rom.-cat. şi 1 unitar). În urmarea acestora multe şcoale rămân fără învăţători. Dacă am avea o statistică bună, am putea constata că cel puţin 150—200 de şcoale ne stau închise din lipsă de învăţători. Pe de altă parte la preparandii afluenţa e din an în an tot mai mică. Vin elemente puţine şi nu tocmai din cele mai bune. Sinodul arhidiecezan ortodox din Transilvania a luat măsuri ca să se creeze 20 de burse de câte 150 cor. pentru pedagogi, — dar nici acest mijloc n'a avut, deocamdată, rezultatele aşteptate.

E de sperat că, după ce se va constata şi prin practică ceea ce s'a susţinut de nenumărate ori în teorie, că anume legea lui Apponyi e absolut imposibilă de executat, şi după ce şcoala îşi va relua munca ei pozitivă pe baza principiilor pedagogiei adevărate, starea aceasta va încetă şi ea dela sine şi carierii de educatori se vor dedica iarăş destule elemente bune.

Dr. Onisifor Ghibu.

Poezie populară.

Spune-mi, mândro, şi ghiceşte
Codru de ce 'ngălbineşte,
Voinic de ce 'mbătrâneşte?

— Codru de zăpadă mare,
Voinicu de supărare;
Codru de zăpadă grea,
Voinic de inimă rea.

Fragment din „Cocoșul negru“.

(În actul III, Diavolul, care a ispitit pe voevodul Nenoroc, îl duce în palatul fermecat al zânelor, unde petrec Feți-Frumoși; câțiva filozofi bătrâni, întârziați în lumea celor tineri, caută prilej de ceartă unui Făt-Frumos.)

Filozoful de 80 ani.

Afară! Ieși afară!

Făt-Frumos.

Ieșiți afară voi,
Bătrânilor! Afară! Duceți-vă 'n piețe
Să dați acolo sfaturi și proștii să le 'nvețel!...
Ce rost aveți aicea cu noi? Să croncăniți?...

Filozoful de 80 ani.

Obraznic!... (ridică ciomagul).

Filozoful de 70 ani (cu acelaș glas).

Ieși afară!...

Filozoful de 60 ani (acelaș gest).

Afară!...

O zână (apărând pe Făt-Frumos).

Nu-l goniți!

Căci cine-o să ne-aducă ciorchini și piersici
coapte

Și cine-o să ne spuie povești la miez de noapte?!

Altă zână.

Nu, nu vrem noi să plece... E tânăr... E păcat!
Iertați-l!

Filozofii.

Nu!

I-a Zână.

Iertați-l... Răspunde, l-ați iertat?

Făt-Frumos.

Nu-mi trebuie!... Sunt tânăr!

Filozoful de 70 ani.

— Afară bârfitorul!

Făt-Frumos.

Al vostru e trecutul — cu mine-i viitorul!
Voi sunteți norii negri — eu sunt un curcubeu!
Să stea trecutul vostru ca jug pe gâtul meu
S'apese... să strivească... mereu mai greu —
nu-mi pasă!

Sunt tânăr... am putere... înfrunt și rabd!...

Filozoful de 80 ani.

— Să iasă!

Să iasă îndrăznețul!... (câteși trei filozofii bat cu
toiagele în pământ, amenințători).

Făt-Frumos (sfidându-i).

A, lupi și papagali

Bătrâni!...

Filozoful de 60 ani (indignat).

Ce-a zis?

Făt-Frumos.

Maimuțe!

Filozoful de 80 ani (indignat).

Ce?

Făt-Frumos.

— Sacali

Flămânzi, urlați, nu-mi pasă! Sunt tânăr — ca
furtuna!

Sunt tânăr, — tinerețea învinge totdeauna!

Legăți în lanțuri grele avântul, vieța mea

Mânia voastră cadă ca muntele de grea,

Nu-mi pasă, nu! Nu-mi pasă! Scuipați-vă otrava

Voi șerpi bătrâni, balauri, — întotdeauna sta-va

În fața voastră, mândru, — avântul tineresc!

Nimica nu-l învinge!... Iertarea? N'o doresc!

Cu voi e oboseala și anii și rugina...

Cu mine-i tinerețea avântul și lumina!...

Sunt drumuri noi cu mine — cu voi, — un

șintirim!...

Cântați, copii din harfe!

Bătrânii.

Și noi și noi trăim!

(Pe când harfele și flautele cântă vesel în culise, Făt-Frumos urcă două trepte pe scara din fund și într'o
rază de soare spune.)

Făt-Frumos.

Sunt flacăra ce-o vede în zare călătorul

Sunt solul primăverii... sunt vântul și cocorul

Întâia rândunică, întâia viorea...

Voi sunteți frunza moartă, voi sunteți iarnagrea!

(Urcând încă două trepte.)

Renasc în mine veacuri și luni de mult apuse

Sunt vorbele știute... sunt vorbele nespuse

Sunt clipa cea de față și cea din viitor, —

În lanțul greu al vieții, inel strălucitor, —

Inel de care-atârnă întregul lanț al vieții,
În cuiul veșniciei. Sunt floarea dimineții,
Sunt raza dimineții ce leagă de pământ
Seninul cer al nopții... sunt undă... rouă... vânt
(Urcă încă două trepte.)

Sunt pata care crește pe albele ogoare
Pământul ce răsuflă în razele de soare
Sunt plugul ce străbate mănoasele câmpii...
Cântați, cântați prietini în svon de ciocârlii!
(Pe când harfele cântă mai tare și femeile îl încun-
jură, lovindu-l cu flori și țipete de plăceri, el se des-
face brusc din lanțul lor, coboară treptele în grabă
și vine în față, la cei trei filozofi.)

Voi ce mai vreți aicea? În vinele 'ngroșate
Voi n'aveți sânge: apă! Nu, pieptul nu mai bate
Ca șipotul de munte, ca pieptul nostru

Filozoful de 60 ani.

— Minți!

Făt-Frumos.

Vă sângeră! bărbia, gingia fără dinți
Nu poate să scrâșnească! Când vine pleșuvia
Și mintea pleșuvește! Vărsați-vă mânia
E mare ura voastră, — dar fără de 'nțele...
Voi n'ați știut s'alegeți din iarnă ce-i de-ales:
Să fiți câmpia largă și albă și curată...
Voi n'ați păstrat seninul de culme depărtată
Ce stă înaltă, mândră și albă lângă cer!
Din iarna vieții voastre — păstrat-ați asprul ger
Și crivățul năpraznic ce urlă și se sbate...
Urlați ca el... Svârliți-mi blesteme 'nfricoșate,

Eu stau cu pieptu 'n față — suflați că nu mă
sting!
Suflați ca el! Nu-mi pasă — sunt tânăr și înving!
De ce-a tăcut acolo — cântarea fermecată?

Nenoroc (blând).

Prietene, ascultă... Vei fi și tu odată
Bătrân — și alții tineri în tine vor lovi
Cu-aceleași vorbe grele...

Făt-Frumos (arătând pe filozofii cei bătrâni).

Ei nu vor mai trăi

Să-și vadă mulțumirea! Ca morții și bătrânii:
Având la spate anii, fiind pe tot stăpânii
Nu lasă pe cei tineri să aibă traiu ușor,
Deoarece, sărmanii, nici ei în viața lor,
N'au fost lăsați în pace de morții dinainte,
Ce râd cu râsul morții în funduri de morminte!

Nenoroc.

Vei fi bătrân ca mâne...

Făt-Frumos.

Și eu la rândul meu

La gâtul celor tineri voiu pune jugul greu...
Slăvit să fie-acela ce-o ști să mă înfrunte!
Eu însu-mi îi voi pune cununi de flori pe frunte...
Dar fiindcă nu-l văd încă pe cel care-o va vrea,
Cununa tinereții o pun pe fruntea mea!
(Se încunună cu roze albe și iese, în mijlocul cetei
sgomotoase.)

Victor Eftimiu.

Noapte.

Legădate 'n dulce sfadă
Cântă apele la mal...
Mor la mijloc de livadă
Dragi ecouri de caval...

...Cât cuprinzi în zări departe
Ea-i stăpână... și de-acum
Despletindu-și părul, 'mparte
Viselor toiag de drum...

Vin miresme de petale
Pe cărarea dinspre lac,
Crângul doarme și pe vale
Toate cântecetele tac...

...Doar vreo stea-și mai scap' arare
Copia din mărgărint,
Lunecând în larg de zare,
Ca o lacrimă de-argint!

T. Murășan.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

În vavilonia capitalei studențimea română se pierdeă ca fire de nisip împrăștiate de vânt. Cei cari aveau o locuință comună, cei cari se întâlneau la vreo cafea, cei cari cercetau localul societății de lectură, mai știa unii de alții și de nevoile ce-i apăsă. Dar cei mai mulți trăiau risipiți, ascunși, pierduți, unii muncind cu râvnă, alții căzând, ruinați, în adâncuri, în văltoari, de unde nu mai este reîntoarcere.

Nu treceă săptămână fără ca Ion Florea să nu cerceteze localul societății de lectură. Mai mult decât prietini, decât colegii îl atrăgeau aici gazetele, revistele românești. Și de câteori cetea aci, totdeauna se alegeă c'o impresie dureroasă. Totdeauna simțea situația falsă a studentului român, care-i silit — să-și facă studiile între streini, rupt de neamul lui care trăește foarte departe, — i se părea, și cu totul deosebit de felul de traiu pe care-l vedeă zilnic în jurul său. Însă, pentru asta, cetea regulat gazetele cu pasiune tot mai mare.

Dela ședințele literare pe cari le aranja societatea Ion Florea eră nelipsit. Oricât de mult se împrietinise cu limba ungurească, simția un adevărat deliciu când putea, încunjurat numai de ai lui, să cetească ceva românește. Când își pregătea lucrările simția enorma deosebire de-a simți și-a scrie ceva în limba ta maternă sau în una străină.

Studenții îl ascultau cu plăcere, și îi izbia limpezimea frazei, puterea argumentării și mai ales căldura, deosebita însuflețire care se apropiă de inspirație, ce se desprindea din fiecare cuvânt a lui Florea.

Eră apoi, iarăș, sinceritatea care-l făcea simpatic. Mulți tineri când urcă o tribună sunt atât de plini de ei, încât fără să-și deeseama, devin nesuferiți dela întâiul cuvânt.

Fața lui Ion Florea se mai umpluse, dar tot palidă rămăsese. Mustața ș'o putea acum răsuci, iar ochii-i scânteiau neconținut sub fruntea gânditoare, care se mai mărise par'că. Însă din fața aceasta nime nu putea ceti închipuire, nici chiar prea mare încredere în sine. Deși-i plăceau foarte mult aceste ședințe și simția o adâncă plăcere să cetească ceva în fiecare, totuș nimănui nu-i făcea impresie că se îmbulzește. El se purtă, gestivulă, cetea nemeșteșugit, sincer, ca și când nu l-ar auzi nime. Și astfel Ion Florea le eră tuturora simpatic, simțiau pentru el un fel de respect. Numai un bănațean brunet ca un țigan, cu gura largă, cu ochii neastâmpărați

cercă să-l zeflemiseze, simțind că-i va fi piedecă în ajungerea la cinstea de-a fi președintele acestei societăți. Și Ion Florea i-a și stat în cale și lui și altora. Aici nu mai erau la spatele cutărui tânăr tatăl-profesor, nici alte considerații, ca la liceu și Ion Florea ajunse, cu mare majoritate, preșident. Și, conducerea lui a fost una din cele mai fericite, mai rodnice. Niciodată mai înainte nu s'au ținut atâtea ședințe, și la îndemnul lui s'a înființat și cel dintâi cor bisericesc din sânul tinerimei, și tot sub președinția lui s'a aranjat și cea dintâi petrecere românească în capitală.

În camera din catul al patrulea venia din când în când să-i cerceteze, pe Florea și pe Roșu, un student dela facultatea filozofică, Petru Botezan. Acesta făcuse liceul undeva la stat, știa ungurește mai bine decât românește. În anul întâiu nu-i vizită odată să nu le ceară bani împrumut. Eră un băiat înalt, bine zidit, și Ion Florea se tulbură de câte ori îl vedeă intrând. Avea ceva nesimpatic în voce, în privire, și numai gândul că-i într'adevăr lipsit de mijloace îl făcea pe Florea să nu iese când intră acela. Botezan eră foarte rău îmbrăcat și spunea el, și spuneau și alții că sunt zile în cari nu mănca numai odată. Răzima și el, cu Mărculeț păreții cafenelelor, fără să se gândească să mai deschidă vreo carte. Însă mulți din cei ce zăcăreau prin cafenele nu-i sămănau lui Mărculeț. El rămâneă turtit de vieață, dar într'alte ticăloșii nu cădea. Petru Botezan căzuse în patima jocului de cărți, și banii cari îi cerea dela Florea și dela alții nu-i ducea pentru un prânz, pentru o cină. Sbură cu ei la masa verde, îmbătat de nădejdi, înfrigorat de fericire.

Spunea că urmează cursurile la facultatea de filozofie, și câteodată vorbea cu însuflețire de Horaț și de Virgil, de Homer, de Herodot. Florea nu-l putea controla, deși-i părea că omul acesta mințește cu nerușinare.

La început Botezan venia des și le cerea bani. Dar după un an conțin deodată cu vizitele, nu-i mai auziră de nume, și abia prin Maiu, cătră sfârșitul anului al doilea, se treziră într'o seară cei doi chirieși cu vechea lor cunoștință.

La început nu l-au cunoscut, și Florea, prevenitor îl întrebă cu ce-i poate servi?

„Ei, la dracu, făcū acela, nu mă mai cunoașteți? Într'adevăr să mă fi schimbat așa de mult?“

După glas îl cunoscără, desi era aspru, răgușit.
„Te-ai schimbat, într'adevăr, Petre“, zise Roșu. „De unde ai luat hainele astea atât de frumoase?“

Botezan se lăsă pe un scaun. După îmbrăcăminte nu l-ar mai fi putut cunoaște. Era o stofă scumpă, un croi elegant, și părea că s'a dat cu parfumuri mirositoare. Însă nici după trup nu l-ar mai fi putut cunoaște. Era un schelet galbăn care se înholbă din doi ochi cari ardeau de boală. Vestmintele joacău pe el.

„Unde te-ai ascuns?“ îl întrebă cutremurat Florea. „Te-am căutat la cvartir și mi s'a spus că te-ai mutat fără să-ți lași adresa.

— M'ai căutat la cvartirul cel vechiu. Când?

— Pe la începutul lui Noemvrie mi se pare.

— Elei, pe-atunci eram departe de strada acea mizerabilă. Eram în cartierul al cincilea“ zise Botezan. În jurul lui se simția tot mai tare mirosul de băătură. Când îl simți Ion Florea fii cuprins de un disgust amar în suflet. Întrebă deci, cu atât mai mirat:

„În cartierul al cincilea?”

— Da, într'un palat cu patru balcoane. Ei ce te miri? Pentru că nu suntem milionari, nu putem trăi cu milionarii?“ Și el rânji, și mirosul de băătură pătrunse și mai tare; ca și când ar ieși dintr'un butoiu desfundat.

„Ai putea să ne explici, dacă vrei să te pricepem“, zise în silă Ion Florea!

„Să-ți explic!“ făcù Botezan c'un gest de dispreț. „Cum să-ți explic? Cine poate înțelege vieața? Iacă eu stau și acum în cartierul al cincilea, într'un palat! S'am fost, trei luni de iarnă în Italia! Da, frate în Italia, în vilegiatură. Ei, poți tu pricepe vieața?“

Se cunoștea acum bine de pe sclipirile ochilor că-i băut binișor — credeau cei doi. Și compătimirea li se coboreă în suflet.

„Să-ți fie de bine“, zise Roșu, glumind. „Numai nu prea se vede să-ți fi folosit să-nățății plimbarea prin Italia. Ce-ai pățit? Ai fost bolnav?”

— Bolnav eu? Pentru ce?

— Ai slăbit îngrozitor! Era să nu te recunoaștem“, zise Roșu.

„Slab eu, dar grasă dumneaei“, râse respingător Petru Botezan.

„Care dumneaei?“ întrebă Florea.

„Iubita“, făcù acela cu rânjetul de mai înainte.

„Așadar o aventură. O aventură cu vreo fată bogată“, zise mai liniștit Ion Florea.

Pe fața de mort a lui Botezan se iviră dungii adânci de desperare. Părea că prin ființa lui deșirată au trecut, ca vânturi cumplite, spaimetele morții, și au scos la suprafață drojdiile amare ale desperării. Privirile îi deveniră fixe.

„Nu-i fată. E văduvă“, zise el c'o voce răgușită, rece.

„S'ai fost cu văduva prin Italia?“ întrebă Roșu.

„Și văduva mea, prietinelor, e trecută de șasezeci de ani. E grasă și umflată și miroase greu“, — țipă Botezan, privind rătăcit prin casă.

Cei doi tăcură, cutremurați de groază.

Petru Botezan începù cu glasul scăzut, să-și spună părerile pe cari le are el asupra vieții. Dar limba nu voia să-și facă slujba, spunea cuvinte încâlcite, fără de nici un înțeles. El cercă prin gesturi să arete ce voia să spună. Și erau înfiorătoare gesturile acelor brațe, acelor mâni osoase, slabe. Pumnii lui păreau că vreau să închidă un dușman și să-l strivească. Privirile-i ardeau bolnave, ori de beție, cei doi nu puteau pricepe. Botezan pomenia mereu pe văduva și pe demonul răului, care, spunea, stă ascuns în fiecare om, și într'un sfânt. Când aminteă cuvântul acesta din urmă privirile lui se măriau, pline de frică. La sfârșit oftă din adânc, obosit, ținând dreapta ridicată, în semn de amenințare: „femeia“, zise el șuerând printre dinți.

„Las'o prietine“, îl îndemnă Ion Florea, care simția cum îi învie rădăcinile părului.

„Mi-a dat bani, mulți bani, ș'acum mi-e portofelul plin“, zise cu silă Botezan și-și scoase portofelul care era umflat de bancnote.

„Da în Italia? Am prăpădit bani, nu glumă. Frumos palatul, frumoasă Italia? Bătrâna! Ea-i totul pentru mine, numai pe ea, o văd; cum rânjește din dantura ei scumpă. Acum eu beau să n'o mai văd. S'am venit la voi să-mi dați un sfat. Scăpați-mă, dacă-mi sunteți prietini! Dar nu veți putea! Nu, că bătrâna mea mă trage iac'așa“, și el prinse deodată cu putere brațul lui Ion Florea. Acesta țipă de durere. Botezan, lăsându-l, se retrăgea mereu zicând: „Vedeți că nu mă puteți scăpa? De ce nu mă puteți? E mai tare văduva, hei? E mai tare!“ Fața lui era înghețată de spaimă. Izbîi ușa, și cei doi îl auziră cum aleargă pe trepte.

În seara aceea Ion Florea n'a putut studia nimic. Brațul unde-l încolțise Botezan cu ghiarele, îl durea ș'acum. Și-i părea că prin vânățiile acelea îi pătrunde mereu în trup un venin scârbos.

„Ei, Roșule, ce zici?“ întrebă într'un târziu Florea.

„Cred c'a fost beat. Ori apoi e pe cale de-a înebuni.“

— Prin cafenea nu l-ai mai văzut?

— Nu, ș'a pierdut urma cu totul.

— Mare ticăloșie.

— Mare.

— Așa ceva nu mi-am putut închipui“ zise Florea.

„Dè, prin capitala asta, se poate întâmpla orice. Noi ce știm? Ne vedem de carte. Dar unii colegi știu spune istorii ciudate. — Urită vieață!” zise Florea.

Apoi urmă un răstimp lung de tăcere. Se gândiau amândoi.

„Știi ce-mi vine în minte?” începă Ion Florea. „Că-i o nebunie orice instruire. Dacă civilizația ne poate da astfel de tipuri, atunci nu plătește nimic“.

*

Ion Florea ducea o vieață liniștită. Veșnic cuprins cu studiatul, cu orele de birou, mai târziu și cu grijile societății de lectură, ieșea rar la un pahar de bere, la un teatru.

În răstimpuri anumite din an studenții mai bătrâni își luau doctoratul, aranjau un banchet, la care îl chemau totdeauna și pe Florea. În cei trei ani din urmă el ținea toastul festiv la astfel de banchete.

Din când în când pe scările universității, pe coridoare simțea vreo înfiorare tainică întâlnindu-se cu domnișoare palide și elegante cari urmau la facultatea de filozofie. Când vreuna îi era simpatică simțea o mângâiere dulce, ca o alintare, și cercă s'o întâlnească mereu.

Îi plăcea mai cu seamă o blondină care cercetă foarte regulat cursurile și cu care se întâlnea des. Privind-o cu admirație, în

unele clipe când starea lui sufletească era liniștită, își făcea deodată o mulțime de planuri. Se gândia: „O să-mi iau doctoratul, voi cunoaște-o mai de aproape, ne vom împrietini, și am s'o iau de nevastă“. Dar gândurile acestea sburau, se împrăștiau ca paserile între cari se învârte uliul, îndată ce se apucă de studiat. Și nu-i reveniau decât dacă întâlnea iarăș fata.

De altfel de simpatia lui se învrednicia și o fetiță brunetă, cu ochii mari, negri, cu pe-lița fină, cu nasul semit. Fetița era vânzătoare într'o tutungerie și Ion Florea de când venise la universitate se obișnuia cu țigaretetele. Îl țineau, nopțile, deștept și putea studia mai mult. N'ar fi cumpărat țigaretete pentru toată lumea decât dela bruneta lui. Îi părea că-l salută cu deosebită bucurie și simțea un mare deliciu să-i vadă degetele albe, lungurețe cum îi alegeau țigaretetele și le puneă în cutie. Când se depărta fata-l privea totdeauna cu ochii ei mari, negri, plini de regrete. Ieșind Ion Florea își zicea de multeori: „Las' fetițo, am să-mi iau doctoratul și am să te iau de nevastă“. Dar și gândurile acestea i se risipiau îndată.

El își luă doctoratul, făcă banchet ca atâția alții înaintea lui. Dar uitându-și și de blondină și de brunetă, se duse la gară și porni cu cel dintâiu tren. (Va urmă.)

Dări de seamă.

Émile Faguet: *L'art de lire. Hachette et Comp. Paris.* Există, desigur, o artă de-a ceti. Nu arta de-a ceti cu mandolina, — în care excelează d-șoara Calomeri, ci arta de-a smulge unei cărți tot folosul sufletesc pe care ți-l poate da. Nu se cetește oricum. Față de cărți trebuie să ai o anumită conduită, trebuie să păzești un sistem de reguli. O lectură făcută cu rânduială trezește în tine puteri reale și dă naștere la acea binefăcătoare disciplină interioară pe care-o întâlnim așa de puțin, și, dimpotrivă, o lectură făcută fiecum te poate transforma într'o victimă a cărților cetite. Am cunoscut eu însumi o asemenea victimă. Un student al universității din București. Urmă filozofia. Eră iubitor de carte și cheltuia o prețioasă energie în preajma rafturilor de bibliotecă. Eră însă o victimă a cărților cetite. În încăperea minții lui erau îngrămădite neînchipuit de multe lucruri datorite ceasurilor de lectură, și, cu toate astea, studentul nostru n'ar fi fost niciodată în stare să exprime o judecată limpede în curgerea unei discuții. Îți făcea totdeauna impresia unui om cu mintea țâcnită. Când începea să vorbească, trebuia neapărat să răzi, fiindcă vorbirea lui eră făcută dintr'o invazie de idei fără șir,

din atentate revoltătoare împotriva logicii, dintr'un amestec caraghios de termeni abstracți și dintr'o continuă invocare a diferiților filozofi, — și asta fără să izbutească niciodată să ajungă la o încheiere limpede, la o concluzie luminoasă. Mă rog: eră o victimă a lecturilor fără sistem. În capul lui eră un imens conglomerat necimentat. Cetise mult, fără să asimileze nimic, încât se pierduse pe sine sub mormanul lucrurilor adunate din diferitele cărți. Și, — ciudată coincidență, — pe omul acesta l-am văzut colaborând de vreo două ori la „Vieața Nouă“ a d-lui Densușeanu.

E lucru sigur, prin urmare, că există, trebuie să existe o artă de-a ceti. Orice scop ai urmări în lectură, trebuie să cetești încet, cât se poate de încet și foarte încet, întrebându-te mereu dacă într'adevăr ai prins gândul autorului. Caută să fii tot așa de mi-gălos și tot așa de neincrezător ca și un filolog care se căsnește să descifreze slovele unui text vechiu, întrebându-se mereu: oare așa să fie? Nu te grăbi niciodată. Graba nu e decât o altă formă a lenviei. Cetește cu ochii, nu cu degetele, căci a te mulțumi să străbați o carte, frunzărind-o cu arătătorul, e tot una cu a străbate un câmp în goana mare, fără să

poți lua seama la atâtea și atâtea lucruri care-au alunecat pe lângă tine. A cetii încet, — iată regula de căpetenie pe care trebuie s'o păstrăm în orice fel de lectură. În afară de ea, nu sunt decât diferite chipuri de-a cetii determinate la fiecare carte în parte.

Sunt cărți de idei și cărți de sentimente, și fiecărei categorii îi corăspunde o artă de-a cetii. Având dinainte o carte de idei, va trebui să revii mereu asupra paginilor cetite, pentru a stabili legătura între ce-ai cetit ieri și între ce vei ceti astăzi. Un autor nu poate spune totul dint'odată, ci el se explică și se completează treptat, treptat, încât datoria unui cetitor scrupulos e să urmărească atent această treptată complectare. Numai așa vei putea să prinzi arhitectura și structura unei cărți de cugetare, dându-ți pe deplin seama de ideile generale ale autorului, de partea lui originală și de drumul intelectual pe care l-a străbătut până să ajungă la o anumită serie de concluziuni.

Cetești mai multe cărți de acelaș autor? Nu uită să-l compari mereu cu el însuși, trecând dela o carte la alta, pentru a izbuti să faci cunoștință cu ceea ce alcătuiește sistemul de gândire al celui autor. Altfel, nu vei avea niciodată bucuria de-a cugeta cu folos în intimitatea unui filozof. Dacă lectura unei cărți a izbutit să-ți pună în mișcare puterile minții tale, fii mulțumit atunci, chiar dacă nu poți spune c'ai pus mâna pe ceea ce se chiamă adevăr.

Silește-te apoi să prinzi contradicțiile dintr'un autor, fiindcă ele sunt elementul pitoresc în desfășurarea gândirii lui și au darul să intensifice atențiunea cetitorului, chemând în ajutorul ei și o reflecțiune mai adâncă. Caută de găsește contradicții și caută apoi de le rezolvă. E o acțiune care ascute spiritul și-l ajută să se lămurească, prin faptul că te găsești într'o continuă discuție cu autorul cărții. Ferește-te însă cât poți de obișnuitele defecte ale discuției. Să nu fii adevărat îndărătnic, stăruind într'o părere a ta numai pentru că este a ta și căutând astfel să te convingi că dreptatea e de partea ta, când ea poate e de partea autorului. În sfârșit, regula generală pe care trebuie s'o ai în vedere e să nu fii pasiv în fața unei cărți, primind fără să reacționezi, fără să-ți pui în mișcare propriile tale puteri de gândire.

*

Când cetești o carte de sentimente, un roman, de pildă, trebuie să te lași furat de desfășurarea povestirii, lăsând să străbată în tine toate sentimentele și toate stările sufletești ale diferitelor personaje. Dacă romanul a izbutit să te miște, să te înduioșeze, ridicându-te o clipă din lumea preocupărilor tale personale, nu caută să te împotrivești acestei dulci beții în care te-a aruncat vieța închisă în paginile lui, — o vieță care se petrece în afară de tine, și, totuși, prin tine, însuflețită de tine.

Plăcerea pe care ți-o oferă lectura unui roman consistă dintr'o pierdere și dintr'o sporire a personalității tale. E o pierdere, întrucât sufletul tău servește acum de razim altor vieți sufletești, și e o sporire, întrucât, prin ajutorul unei vieți de împrumut,

eul nostru se intensifică, trăind câteva ceasuri o vieță mai deplină, mai puternică și mai complicată ca de obicei. Desfătarea consistă tocmai în puțința pe care-o ai de-a trăi mai intens, făcând din sufletul tău o încăpere în care se desfășoară vieța unor suflete străine de tine.

După ce-ai cetit, însă, un roman în felul acesta, lăsându-te târât, stăpănit de toate înrăuirile lui, va trebui să chemi în ajutorul tău și reflecțiunea, întrebându-te acum dacă personagiile sunt verosimile, dacă manifestările lor sunt naturale și bucurându-te astfel de adevărul lor, după cum te-ai bucurat de frumusețea și de intensitatea vieții lor morale. Experiența ta, cunoștințele tale asupra vieții și asupra oamenilor, precum și cunoașterea propriului tău suflet îți sunt de ajuns ca să te poți rosti asupra adevărului dintr'un roman, asupra măsurii în care autorul a isbutit să prindă trăsăturile caracteristice ale vieții omenești.

*

O piesă de teatru nu poate fi judecată cum se cade decât după ce-a fost supusă și unei lecturi minuțioase. Altfel riscăm să dăm o judecată greșită, determinată de fastul și de mișcarea de pe scenă. Lucrările dramatice, prin urmare, trebuie cetite, căutând ca în timpul lecturii să ți le reprezinți singur, cu ajutorul imaginației, ca și cum le-ai vedeă jucate pe scena unui teatru. Să nu rămâi adevărat numai la dialog, ci să-ți reprezinți intrările și ieșirile actorilor, fizionomia și gesturile lor, atitudinea pe care-ar trebui s'o aibă, rostind cutare frază, mișcarea pe care crezi că va executa-o rostind cutare cuvânt. Numai așa te vei desfătă cât se poate de intens cetind o piesă de teatru. De asemenea vei căuta să prinzi deosebirile de stil dela un personaj la altul, pentru că un autor dramatic, ca și un romancier, are mai multe stiluri, corăspunzătoare diferitelor personaje. Vei căuta iarăș să vezi care sunt ideile autorului, care-i adevărat personajul care vorbește în numele lui.

Cu alte cuvinte, și aici, lectura trebuie însoțită de reflecțiune, ceea ce înseamnă că cetitorul trebuie să fie activ față de piesa pe care-o cetește.

*

Să te ferești de așa numiții „dușmani ai lecturii”. Aceștia sunt: amorul propriu, timiditatea și spiritul critic, — în afară de împrejurările vieții de astăzi cari nu permit o dezvoltare mai accentuată a gustului de cetit. Pentru mulți, patima lecturii e socotită ca protivnică preocupărilor practice pe cari trebuie să le avem în vedere. Pe urmă, vieța-i așa de pripită, încât omul nu mai poate află tihna trebuincioasă pentru a se deda unei lecturi încete. În afară de asta însă, sunt dușmanii pe cari-i purtăm în sufletul nostru. Un autor nu va cetii pe un alt autor, sau, dacă-l va cetii, îl va cetii într'o dispoziție sufletească nu tocmai potrivită pentru a face o bună lectură. Sunt apoi cetitori cari se revoltă în fața acelor cărți în care se înfățișează defecte pe cari le au și ei.

Timiditatea consistă în a nu cetii o carte decât atunci când autorul ei a fost consacrat. Aceștia sunt cetitorii zăbavnici, cari nu cutează să se pronunțe

asupra unei cărți. Sunt alții cari nu cetesc o carte decât atunci când autorul ei a murit. Firește că aceștia nu sunt meniți să guste farmecul unei cărți proaspete și nici să aibă satisfacția sufletească de-a fi descoperit singuri o carte de valoare.

Spiritul critic e un alt dușman al lecturii, întrucât te împiedecă să-ți îngemănezi sufletul tău cu sufletul unei cărți. Sunt oameni cari cetesc numai pentru plăcerea diabolică de-a găsi defecte și de-a căpăta prilej să-și bată joc de un autor. Să te ferești, prin urmare, de aceste porniri ale sufletului tău, căci existența lor înseamnă să te lipsești de o mulțime de plăceri intelectuale.

Criticul nu e chiar așa de odios cum se crede de obicei. Lectura lui e folositoare. El e prietinel cu care trebuie să stai de vorbă după ce-ai mântuit o carte. Să nu-l cetești însă înainte de-a fi cetit cartea, pentru că riști să o cetești într-o dispoziție sufletească impusă, ceace te-ar împiedeca să-ți formezi o părere a ta, proprie. Și pe urmă se poate întâmpla să capeți deprinderea primejdioasă de a te mulțumi numai cu părerile cutărui sau cutărui critic și să te lipsești de lectura cărții. Părerile unui critic, prin urmare, trebuie cetite după ce însuși ai cetit o carte. Vei vedea dacă părerea ta se potrivește sau nu cu a criticului, și din această comparație vei scoate cele mai prețioase foloase intelectuale.

Vei vedea părțile relevate de critic, vei vedea amănunte cărora tu nu le-ai dat însemnătatea cuvenită, vei vedea frumuseți care fie și-au scăpat. Criticul e un prietin, care te îndeamnă să recetești o carte într-o dispoziție sufletească nouă, și această recetire e poate mai folositoare decât lectura dintâi, întrucât ea se face pornind dela un punct de vedere nou.

Istoricul literar însă trebuie neapărat să-l cetești înainte. El îți dă informațiile necesare asupra epocii și asupra împrejurărilor în care-a trăit și-a scris un autor, pregătindu-te oarecum pentru o mai dreaptă înțelegere a cărții pe care vrei s'o cetești.

Vine o vârstă când e bine să începi a receti. E un izvor de plăceri nouă. Cartea care și-a plăcut în tinerețe și pe paginile căreia ai vărsat poate lacrimi, nu-ți va mai plăcea la bătrânețe. Să nu crezi întotdeauna că vina trebuie aruncată pe spatele cărții. Ea nu s'a schimbat. E aceeaș. Tu însă nu mai ești acelaș. În tine s'au petrecut modificări sufletești pe care e bine să le constăți, și e o plăcere duiosă în a le constată. Cartea pe care ai cetit-o în tinerețe și pe care o recetești acum îți dă indicii duiosase asupra stadiului tău sufleteș. A receti, prin urmare, e un act pe care-l faci mai mult pentru a te studia pe tine însuși. Sunt apoi o mulțime de lucruri nouă pe care nu le poți prinde decât recetind cărțile cari și-au încântat tinerețea.

O, și câte lucruri n'ar fi trebuit să mai însemn aci din minunata carte a lui Faguet, în care sunt îngremădite atâtea și atâtea observații folositoare în ceace privește lectura. Reținem însă convingerea care stă la temelie acestei cărți: că lectura trebuie să fie un act serios, săvârșit cu rânduială. Contactul cu o carte trebuie privit ca un mare eveniment în viața noastră sufletească, întrucât din el pot decurge înrăuriri hotărâtoare. Că nimeni dintre noi nu se va apuca să cetească după regulile date de Faguet, nu mai încapă nici o îndoială; dar oricine, cetind cartea de față a lui Faguet, va simți cât de serios trebuie să fie actul lecturii și cu câtă sfințenie trebuie să ne mișcăm, ori de câteori deschidem o carte. Fiecare poate că și are metoda lui de a ceti, dar fiecare trebuie să caute să facă din lectură un mijloc de întărire a puterilor sale sufletești, să-și creieze adecă un suflet în care să stăpânească ordinea și siguranța morală.

Și nu uitați că sunt și popoare cari nu știu să cetească. Sunt popoare cari nu știu să cetească și în sufletul cărora cultura primită de aiurea nu rodește niciodată, fiindcă n'au știut cum s'o primească. Încă odată: există o artă de-a ceti, o artă de-a primi cultura.

D. Tomescu.

Cronici.

Religie. Biserică.

Episcopia gr.-cat. maghiară.

Zilele din urmă ne-au dăruit cu o surprinzătoare veste, care atinge pe de aproape interesele biserii unite și fiind un nou atac îndreptat împotriva noastră, trebuie să ne pună pe toți în linie de apărare.

Episcopia gr.-cat. maghiară ale cărei planuri s'au așternut acum în fața lumii nu-i ceva nou, ci este un vechiu desiderat al politicii ungurești, al politicii de maghiarizare pe toate terenele. Mai de mult însă acest desiderat nu eră sprijinit de guvernul unguresc cu atâta putere, cum se face astăzi. Politicianii unguri

din generația mai veche deși aveau aceleaș sentimente față de noi ca și cei de acum își dădeau seama, că deodată cu întemeierea unei episcopii maghiare ar trebui să înceapă și o politică de violentare, ca să câștige adepți și credincioși pe seama acestei episcopii și în chipul acesta, ei înșiși vor creia deodată cu biserica gr.-cat. maghiară și una ruteană, deosebind astfel pe Maghiari de Ruteni și săpând o prăpastie și mai adâncă între poporul unguresc și cel românesc.

Se vede, că astăzi s'au risipit aceste nedumeriri și că guvernul unguresc e convins de folosul, ce-l va aduce în viitor noua biserică gr.-cat. politicii de maghiarizare. Deaceea a declarat nu de mult ministrul de culte, că lucrările pentru întemeierea epis-

copiei gr.-cat. maghiare sunt terminate și deaceia au fost chemați în zilele trecute și arhierii bisericii române unite la o conferință în Budapesta, ca să se discute condițiunile, în cari s'ar putea înființa această eparhie.

Entuziasmul, care domnește în presa ungurească cu acest prilej pentru noua episcopie ar putea singur să ne desvâlească primejdia mare, care ne amenință din partea aceasta. Se spune că până acum s'ar fi declarat pentru episcopia maghiară peste două sute de mii de credincioși gr.-cat., în partea cea mai mare aparținători diecezelor gr.-cat., rutene și ziarele ungurești știu, să povestească, că îndată ce va fi înfăptuită noua episcopie maghiară se va refugia sub aripile ei patriotice un număr și mai mare de credincioși.

Așa cum ni se înfățișează acum chestiunea episcopiei gr.-cat. maghiare, în noua ei fază și în chipul cum e susținută de aderenții ei, ea are o tendință exclusiv politică: „de-a ridică o citadelă pentru ideea de stat maghiar și de-a putea zdrobi mai ușor în cadrul ei aspirațiile daco-române“. Cercetând însă mai cu răgaz, ne vom convinge, că realizarea acestei dorinți a lor se lovește încă de însemnate piedeci.

Toată mișcarea ungurească s'a pornit cu un îndoit scop: de a organiza o biserică gr.-cat. maghiară și pe urmă de-a obține pe seama acestei biserici limba liturgică maghiară.

Cel dintâi scop ar fi mai ușor de realizat, după ce îl sprijinește atât guvernul unguresc, cât și episcopatul romano-catolic, cum afirmă ziarele ungurești. Mai de mult ce-i drept eră o seamă de Maghiari gr.-cat., cari se mulțumeau a primi numai limba liturgiei maghiare, fără a tinde să alcătuiască o dieceză separată. Acum însă au învins cei din Hajdu-Dorog, cari voiesc un episcopat gr.-cat., al cărui reședință să fie la ei, așa că în privința aceasta mișcarea ungurească reprezintă o unitate desăvârșită.

Obținerea limbii liturgice maghiare e împreună însă cu mai multe greutăți. Din Roma aceasta nouă limbă liturgică nu este încă îngăduită și probabil nici nu va fi niciodată. În 1896, când a ajuns la cunoștința scaunului apostolic, că în unele biserici din Ungaria se întrebuintează deja limba liturgică maghiară, aceasta a fost condamnată și atunci s'a dispus din Roma a se arde toate cărțile liturgice ungurești. Părerea scaunului apostolic nu s'a schimbat de atunci, așa că Maghiarii noștri vor fi siliți a se mulțumi și numai cu o organizație bisericească separată. Lucrul acesta l-a destăinuit un secretar de stat într'o convorbire spunând, că noua biserică gr.-cat. va avea drept limbă liturgică pe cea grecească în locul celei slave și celei românești. Pentru limba aceasta liturgică ne putem lesne explica, de ce și-a dat învoirea și biserica romano-catolică, pentru care această limbă moartă nu prezintă absolut nici o primejdie. Iată prin urmare, că silințele Maghiarilor au dat frumoase rezultate și deși nu au putut de astădată câștiga și liturgia maghiară, aceasta va rămâne s'o elupte generațiile viitoare.

„Maghiarii gr.-cat.“ despre, cari se vorbește așa de

mult însă nu sunt sau nu au fost toți totdeauna Maghiari. Cea mai mare parte din ei sunt Ruteni sau Români, cari trăind în părțile unde poporul nostru este mai puțin rezistent și-au uitat limba maternă și acum vorbesc numai ungurește.

Pentru acești fii pierduți ai poporului nostru și pentru acei, cari s'ar putea instrăina mai ușor de noi prin noua biserică gr.-cat. maghiară piedeca cea mai serioasă intru înfăptuirea unei biserici cu tendinți șovine va formă-o de sigur biserica română unită.

În împrejurările noastre fiecare din cele două biserici românești pe lângă rostul lor de a arăta calea spre mântuirea veșnică mai are și răspunderea în fața neamului românesc de a fi păstrat și chivernisit drept, și cu credință patrimoniul nostru național. De aceea credem, că și de astădată cuvântul arhierilor noștri uniți va fi răspicat și deci auzit nu numai aici acasă de guvernul unguresc, care patronează mișcarea „Maghiarilor“ gr.-cat., ci el va pătrunde și la Viena și de acolo mai departe la Roma și va avea darul să risipească norul greu, care ne amenință.

Lupta purtată de biserica unită pentru autonomia sa ne-a lăsat două învățăminte: că avem de a face cu un adversar, care și-a strâns bine rândurile și care la orice prilej, fără de nici o considerație, nesocotește glasul nostru de protestare, dacă suntem jigniți. Dar același glas nesocotit aici, află totdeauna ascultare la scaunul din Roma, al cărui interes nu poate fi violentarea unui popor, care-i reprezintă politica sa.

Deaceia se îndreaptă acum privirile noastre spre arhierii noștri uniți. Lupta lor nu va fi ușoară, dar sprijinită cu toată tăria de tot poporul credincios va fi cu atât mai grandioasă.

Chiar în cazul cel mai rău, când tot va fi pierdut, noi mai avem o armă și un mijloc puternic de a rezista acestei furii de maghiarizare încuibate în biserica catolică. Ar fi, ce-i drept, ultimul remediu al unui uptăitor desperat.

—r.

Literatură.

Viitorul versului.

Asupra acestei teme o revistă din Iași, „Epigonii“, publicase, sunt acum câțiva ani, o anchetă între oamenii de litere. Făcându-mi onoarea să-mi adreseze și mie această întrebare, mă grăbisem a împărtăși onoratei redacții părerea, ce ca vechiu profesor de limba și literatura română mi-am format-o asupra acesteia ca și asupra altor chestiuni de literatură. Încetând însă revista, în urma unui nenorocit duel, care avu ca sfârșit moartea redactorului ei, articolul trimis nu s'a mai publicat. Dar astfel de chestiuni sunt totdeauna de actualitate.

Este oare versul o formă firească de expresiune, menită a trăi și în viitor; ori va fi din zi în zi mai puțin întrebuintat, până când va fi înlocuit în toate genurile de poezie prin proză? În vechime și operele

filozofice se scriau în versuri; astăzi, din contră, vedem poeme, epoei, drame, idile și chiar poezii lirice, scrise în proză. Această împrejurare de o parte, de alta apropierea din ce în ce mai mult a poeziei de știință, și îmbrăcarea științei în o limbă din ce în ce mai poetică, sunt tot atâtea fapte, cari par a da un răspuns negativ întrebării despre viitorul versificațiunii.

Și în adevăr, sunt oameni cari neagă temeiul de a fi al versurilor și, prin urmare, și viitorul lor, cum neagă și pe al poeziei. În Franța, care în literatură, ca și în politică și în religie, este țara contrastelor extreme, naturalistii, cu Zola în frunte, combat deopotrivă atât versurile cât și poezia. Ei socotesc versificațiunea ca un mijloc meșteșugit de expresiune, și ca o piedecă a cugetării și inspirațiunii. Ei cred că, precum poezia se va stinge în viitor, schimbându-se în știință, așa și versificațiunea va fi înlocuită prin proză.

O părere deosebită și mai aproape de adevăr este a acelor, cari nu confundă poezia cu versul. Așa regretatul G. Panu recunoaște, că poezia este nedespărțită de firea omenească și, în special, de inteligență și că, prin urmare, ea va exista cât va trăi omenirea. Aceeași părere a dezvoltat-o și scriitorul acestor rânduri în mai multe articole din scrierea sa „Chestiuni literare“, și, în special, în „Realismul și idealismul în literatură contemporană“, și în „Ce este poezia“. Mă deosebesc însă de Panu în părerea asupra versului. Dănsul neagă temeiul de a fi al versului în poezie și prin urmare viitorul lui. Nu-l îngăduie decât în poezia ușoară, în pastel, în epigramă, în elegie, ca expresiune a unor glume, a spiritului satiric, și a unor simțeminte ușoare sau superficiale. Și încă nici aici nu-i recunoaște un viitor nemărginit. „Versul nu este absolut necesar, — încheie d-l Panu, — nici pentru a da teme gingașe micilor compoziții muzicale; ... de vreme ce proza poate face perfect acest serviciu muziceii“.

Dar cuvintele așezate după ritmul muzical mai pot fi numite proză în înțelesul propriu al cuvântului? Nu. Soarta versurilor și a poeziei este comună cu a culturai omenești. Știința singură și dezvoltarea minții în dauna culturai morale și estetice le sunt fără îndoială nepriincioase. Însă adevărata cultură înobilează deopotrivă inima și imaginațiunea, ca și inteligența. Apoi versul și poezia își au izvorul lor în vioiciunea închipuirii și a simțirii; și câtă vreme inima omenească va fi destoinică de entusiasm și emoțiuni puternice, va trăi și versificațiunea.

Chiar dacă întreaga poezie epică și dramatică se va scrie odată în proză, cum avem și azi multe și frumoase exemple, și cum se scriu romanele și nuvelele, deoarece povestirea și dialogul, ca imitațiuni ale vorbirii nepasionate, sunt mai firești în această formă; tot rămâne versificațiunea o neapărată trebuință pentru poezia lirică. Menită a se cânta, poezia lirică trebuie să aibă ritmul muzical al cântării. Afară de aceasta, cuprinsul ei de căpetenie sunt simțemintele și pasiunile, și mijlocul firesc de expresiune al

pasiunilor și emoțiunilor prin vorbe este versul. Cu cât durerea și plăcerea sunt mai vii, cu atât și expresiunea lor e mai vie și mai armonică. Simțirea puternică, fiziologică sau morală, fie exprimată prin mișcări corporale, fie prin sunete nearticulate, fie prin cuvinte, tinde a lua o formă cadențată, prin care să se împartă deopotrivă în toată ființa. Astfel sunt, d. e. legănarea trupului sau a mâinii în durere, săriturile de bucurie, gesticulațiunile în mânie sau în exprimarea altor simțeminte violente, gemetele și modulările glasului în suferință. Arta veni în urmă să desvoolte și să desăvârșească această tendință a naturii de a exprima durerea și bucuria în mișcări și sunete cadențate, și așa s'a născut danțul și muzica sau cântarea.

La rândul ei, cântarea a dat cuvintelor și frazelor o formă măsurată după trebuințele ei, iar aceasta este originea versificațiunii. Ea este, prin urmare, un mijloc firesc de expresiune a entusiasmului, a fantaziei aprinse, și a inimii adânc mișcate. Firește, la început versurile erau departe de a avea măsura și armonia, la cari au ajuns în urmă. În poezia primitivă versurile erau un fel de proză armonioasă, ca d. e. în poezia ebraică, ai cărei psalmi se cântă până azi în bisericile creștine. Deabiă târziu, prin poezii greci și romani, a primit versul formele regulate și frumoase, cari le vedem în operele lor.

Versificațiunea modernă este, dacă nu mai variată, dar, poate, mai armonioasă decât cea antică. Noi însă nu ne putem face o idee lămurită despre armonia metrului antic, pentru că limbile clasice vechi, mai ales cea elină, păstrau, în pronunțare, cadențarea și lungirea silabelor, proprie limbilor primitive. Vorbirea lor eră un fel de cântare. Unele silabe, numite din această cauză lungi, se pronunțau în timp de două ori mai lung decât altele; și o astfel de silabă, în versuri, ținea loc de două silabe scurte, cum și întors. Versificațiunea lor eră întemeiată pe cantitatea silabelor, mult mai simțită în vorbire decât accentul, care în versul elin n'aveau nici un rol; pecând temelia versificațiunii moderne este accentul. Aceasta e cauza, că noi astăzi, deprinși cu pronunțarea cuvintelor după accent, nu mai putem da adevărata pronunțare metrului antic, și nici nu mai putem înțelege de ajuns frumuseța lui. Scandarea versurilor antice noi o facem după accent; pentru aceea ni se pare că ea diformează imba. Și o diformează în adevăr, răpindu-i pronunțarea firească, care ne este atât de plăcută în scandarea versului modern, construit după accent.

Altă deosebire între versul modern și cel antic e rima. Ea dă versului modern o frumuseță muzicală, care nu o cunoșteau poezii antici. Rima, însă, când nu vine sau nu pare a veni de sine, când e prea mult căutată, sau când e dusă la o perfecțiune exagerată, ca rimele zise bogate, și când e prea des repetată, este în adevăr nefirească, și îngreuiază cugetarea și inspirațiunea. Asemenea sunt măestrite și nefirești unele forme de versuri, în cari se cer rime și îmbinări de versuri prea grele, cum sunt sonetele, sextinele, terținele. Însă versurile indeobște, și mai ales versurile nerimate, și în cântece chiar și rima, cum

vedem în poezia populară, sunt mijloace firești pentru expresiunea simțimentelor, ca și muzica și danțul. Putem deci conchide, că versul va trăi cât și poezia și cât și muzica.

Și nu numai formele versificațiunii moderne, dar și cele antice, mai ales hexametru și metru elegiac se pot întrebuința cu succes în poezie, mai ales în limbile bine accentuate, cum sunt româna, italiana și germana. Câteva din cele mai frumoase poezii și poeme ale lui Goethe sunt scrise în hexametre și pentametre. Ce frumos e metru safic în oda lui Eminescu: „Nu credeam să 'nvăț a muri vreodată!“ Bine înțeles, că și aceste metre în limbile moderne trebuiesc întocmite după accent; după cantitate ar fi și cu neputință. Pentru aceea în limbile sărace de accent, cum e cea franceză, metru antic nici nu se poate întrebuința.

M. Strajan.

Științe.

Șuruburi în apă și în aer.

Șurubul cu înfățișarea sa simplă de muci ce șerpuesc dealungul unei bare, unei rudițe de metal sau de alt material solid, e una din creațiunile omului iscoditor a tuturor minunilor, cu scopul de a-și ușura munca prin faptul, că aplică forțe mai mici storcând astfel rezultate, pe cari fără mașinaria aceasta nu le-ar putea atinge.

Vrei să împingi sau vrei să tragi o greutate mai mare cu putere puțină, iai în ajutor un șurub. Cine nu cunoaște felul cum lucrează tirbușonul, atunci când cu ajutorul său scoatem dopurile din gătul sticlelor? Sau vrei să exerciți o apăsare mare, privește, te rog, odată la o presă de a compactorilor, sau la un teasc în care se stoarce toamna lichidul delicios din struguri. Nu e și acolo șurubul, care mijlocește presiuni atât de mari și pe cari niciodată numai cu ajutorul mânilor nu le-am putea atinge?

Se pare, însă, că tocmai fiindcă șurubul își îndeplinește funcțiunea de ușurător al lucrărilor omenești cu mult simț de datorință, pentru aceea oamenii i-au lărgit cercul de activitate, lăsându-l ba cufundat în apă să poarte vapoarele cu iuțeala vântului peste mări și oceane, ba, văjiindu-și cântecul de-atâta biruință, să legene în sboruri de vultur mașinile văzduhului — aeroplanelle.

Nu cred a fi fără de interes căutând a cunoaște încâtva felul tainic în care își îndeplinește lucrarea un astfel de șurub, tainic pentru că puțini îl cunosc.

E vorba altcum de un fenomen foarte cunoscut. Cine, mai cu seamă în anii copilăriei, n'a căutat a se perfecționa în arta de a arunca pietrii de formă lată pe fața unei ape astfel, ca ele să treacă în sărituri până pe malul opus, sau obosite la urma urmei de atâtea salturi să se odihnească pe fundul apei? E o artă foarte simplă. Trebuie numai să știi arunca piatra po-

trivit cătră suprafața apei. De o arunci tocmai de sus în jos, adecă vertical cum se zice, n'ai făcut nimic. Dacă o arunci însă pieziș, adecă sub un unghiu ascuțit cătră fața apei, piatra va sări lunecând pe fața apei înainte. Nu numai atât, ci de câteori piatra caută să se odihnească pe spinarea apei, aceasta sare stropind în toate părțile, ca și cum ar protesta față de acest contact nepotrivit.

Forța ce o aplicăm atunci când aruncăm piatra se împarte la suprafața apei în două. O parte a acestei forțe face ca apa să stropească la locul de contact, iar cealaltă parte face ca piatra să alunece pe fața apei înainte. Și se poate vedea foarte bine, că forța ce o împrumutăm noi pietrii atunci când o aruncăm e divizată. Pentru că, dacă am fi aruncat piatra cu aceeași tărie, dar astfel, încât să nu atingă apa, ea ar fi sburat cu vult mai departe. Așa, însă, întâlnim ea și provocând la locul de contact o stropire a acesteia, o parte a forței se consumă, rămânând numai ca restul să contribuie la alunecarea înainte a pietrii. Să nu uităm, însă, că tot ce am spus se întâmplă numai atunci, când piatra întâlnește apa pieziș, sub un unghiu ascuțit.

Exact același fenomen îl întâlnim de câteori se izbește orice alt corp pieziș de o piedecă oarecare. Nu mai departe, dovadă e de pildă cursul apei a oricărui pârâiaș, a unui râu sau fluviu. La mijlocul râului cursul apei e repede, la țărmuri, însă, unde apa întâlnește piedeci, curge neasemănat mai încet, mai lin. Aici forța ei se dividează. O parte mișcă rădăcinile și firicelele de iarbă, cari atârnă în apă, atacă pietricelele și fărâməturi de pământ, surpând țermul. Restul rămâne pentru apă, pentru mișcarea ei, dar e numai un rest și apa curge mai lin.

Procesul acesta de consumare a energiei, mai bine zis de transformare al ei îl întâlnim și la mișcarea aerului. Când scapă furtuna de pe mare și o ia razna peste continent când în furia ei nebună desrădăcinează arbori, iar pe alții îi apropie cu fruntea până la pământ, când coperișele caselor nu mai sunt în siguranță, o parte din energia imensă a aerului în mișcare se consumă și anume tocmai partea care e necesară la distrugere. Mișcarea aerului e mai săracă și urmarea e că iuțeala cu care pășise furtuna pe continent scade încă la câțiva kilometri la jumătate.

Vaporii de apă produși în uriașele cazane ale mașinilor de pe vapoare, munciți de dorul de libertate a celor ce zac în lanțuri, au în momentul când scapă din cazan iuțeala celui mai sălbatic uragan. Energia aceasta enormă a lor însă nu rămâne neuzată. Ești din cazan vaporii izbesc într'o față așezată pieziș în calea lor, anume în muchea șerpuitoare a unui șurub uriaș, așezat în imediata apropiere a cazanului. Vaporii, bucuroși că au scăpat din strămoșia în care asudau, aleargă nebunatici peste muchile înclinate ale șurubului, cedează în fiecare moment o parte din energia mișcării lor, până ce obosiți de atâtea alergări și despoiați de forța ce o aveau, părăsesc șurubul abia mișcându-se. Au pățit-o întocmai ca piatra aruncată pieziș pe suprafața apei. La fiecare săritură ea

pierde o parte din putere. Salturile devin din ce în ce mai scurte până când oboseală se cufundă. Am zis că pierde, pierderea însă e numai aparentă, căci ea se dovedește de fiecare dată în stropirea apei. Acelaș lucru la vaporii ce ies din cazan și trec peste muchile șurubului. Energia, pe care o cedează vaporii în fiecare moment, trece asupra șurubului și urmarea e, că acesta începe a se învârti din ce în ce mai repede.

Iată așa numita turbină cu vaporii. Simplă în construcție, dar care lucrează cu un coeficient economic atât de mare, încât vechiul sistem greoi al mașinilor cu piston se abandonează din ce în ce mai mult, rămânând abia ca martor al nizuințelor omenesți într-o storce efecte din ce în ce mai mari. Vapoarele de astăzi se înzestreză aproape fără excepție cu astfel de turbine câștigând prin aceasta o țeală mult mai mare decât vasele înzestrate cu mașini cu piston.

Atâta însă nu ajunge pentru turbinele să pună în mișcare vasele, pe cari se află. Puțină răbdare încă și vom înțelege totul! Turbina e fixată la capătul unei axe lungi așezate orizontal în partea de jos a vasului. Capătul opus al axei duce până în afară de vas la partea din dos a acestuia și poartă cufundată în apă o elice uriașă (aripi recurbate ca arpile unei mori de vânt). Atunci când se învârtește turbina sub acțiunea vaporilor din cazan, se învârtește și axa cea lungă a ei și dimpreună cu aceasta și elicea bătând cu arpile ei înclinate ca muchea unui șurub în apă. Aripile elicei bat apa sub un unghiu ascuțit și urmarea e, că forța lor se dividează. O parte a ei împinge apa — partea aceea, care la piatra aruncată face să stropască apa — iar cealaltă parte apasă asupra elicei — partea, care la povestea cu piatra o face să salte — fiind însă elicea unită cu vasul, natural că vasul se va mișca înainte până atunci, până când turbina transmite neconținut impulsurile sale asupra elicei.

Elicea din aer a mașinilor de sburat are acelaș rol ca și elicea din apă a vapoarelor. Atâta, că elicea aeroplanelor e purtată de un motor cu benzină și nu de turbine cu vaporii, incolo aceeaș problemă, acelaș efect. Elicea bate în aerul, în care se învârtește, căutându-și turele atât de numeroase încât o fac nevăzută, izbește particulele acestuia sub unghiu ascuțit și caută a le îndepărta. Elicea pierde în fiecare moment o parte din forța sa, pe care însă o restituie neconținut motorul. Și cu toate că particulele aerului sunt foarte mobile, elicea nu le poate îndepărta fără rezistență, cu atât mai mult, că rezistența crește cu țeala turelor. Apoi fiindcă orice acțiune provoacă o reacțiune de direcție opusă, natural că aerul va exersa o presiune asupra elicei, deci asupra mașinei. În astfel de condiții aeroplanul va progresa și dacă nu ar fi înzestrat cu nimic afară de motor și elice, el s'ar târi năvălos pe pământ. Dar are aripi și are cârma de înălțime, un plan orizontal de pânză întinsă, pe care o înclină pieziș în sus, atunci când vrea să părăsească pământul. Și aici întâlnește un corp o piedecă — rezistența aerului — sub un unghiu ascuțit, prin urmare și aici puterea se despică în două. O parte a ei con-

tribuie la progresarea mașinei, iar restul la urcarea în văzduh a aeroplanului, pentruca, în zisa biruitorului Vlaicu, să „mănânce nourii“.

Brașov.

Tit Liviu Blaga.

Însemnări.

Cum se face educația tinerimii maghiare. Un colaborator al nostru ne trimite următoarea poezie, pe care o reproducem atât în textul ungueresc cât și în traducere, ca un exemplu clasic de sălbătăcie sufletească.

Axentyé Szeveré.

(De Iuliu Vertesy.)

A nagyenyedi hóhér,
A gyilkos szörnyeteg,
Aki nek vad csordái
Alvókat öltenek —
Ki leölt magyarokkal
Sok száz sirt tölte meg —
Maga is sirba tért.

S ámulva olvasom, hogy
Itt élt, itt halt meg ő —
Magyar föld tartá őt el,
Ez lesz rajt' szemfedő.
S ahol pihen, virágos
Lesz tán a temető
Ez undok sir fölött ...

Hát mi tartottuk őt el,
E bérenc duvadat
Kinek szörnyű névéhez
Ezer átok tapad —
Kifosztott asztalunkról
Jutott ennek falat —
S jut sir is itt neki?

Azt hittem, felkötötték
Már réges-régen őt;
S ahová testét dobták,
Az árkon fű se nőtt —
S a mult gyalázatából
Szóttek rá szemfedőt,
Sötétet, gyászosat.

S most olvasom, hogy itt élt
Gyilkossága helyén —
A mellén érdemrenddel
A császár kenyerén
Soká, kilencven évig.
Csak most, hogy sirba mén
Most kél ki a titok.

Itt élt ezen a foldon,
Melynek minden rögét
Meggyilkolt magyaroknak
Vérével öntözté.
Itt élt nyugodtan, békén
Es gaz szive fölél
Érdemrend is került.

Bitófa, golyó járta
Fél ezredéven át;
Megölték vagy száműzték
Hű fiaink javát. —
Idegen földön éltek
S ott haltak bus halált:
Rákóczi és Kossuth.

Călăul dela Aiud,
Monstrul ucigaș,
Ale cărui cărduri sălbatece
Omorau oamenii în somn —
Care, cu Maghiari ucii,
A umplut sute de morminte —
S'a coborît și el însuși în mormânt.

Și încremenit cetesc că
Aici a trăit, aici a murit —
Pământ maghiar l-a adăpostit,
El îi va acoperi ochii.
Și unde odihnește, înflorit
Va fi poate cimiterul
Deasupra acestui mormânt scârbos.

Așadar noi l-am adăpostit,
Pe acest năimit, pe această fiară?
De al cărui nume înspăimântător
Sunt legate mii de blesteme —
Dela masa noastră jefuită
Și-a căpătat acesta bucătura —
Și-și capătă și mormânt aici? ...

Credeam că l-au spânzurat
De mult, de mult;
Și unde l-au svărlit trupul
Nici iarbă n'a mai crescut prinșant,
Și din rușinea trecutului
L-au țesut un giulgiu
Întunecat și jalnic.

Și acum cetesc că a trăit aici
Pe locul omorurilor sale —
Cu decorație pe piept,
Din pânea împăratului
Mult timp, nouăzeci de ani.
Și abia acum, că intră în mormânt,
Acum iese la iveală taina.

Aici a trăit pe acest pământ,
A cărui fiecare glie
A stropit-o cu sânge
De Maghiari ucii.
Aici a trăit liniștit, în pace,
Și pe inima lui ticăloasă
A ajuns și o decorație.

Spânzurătoarea și glonțul au stăpânit.

Cinci veacuri dearândul;
Au ucis sau au exilat
Pe cei mai buni dintre filii noștri credincioși.

Pe pământ străin au trăit.
Și acolo au murit de moarte tristă:
Rákóczi și Kossuth.

Száműzték azokat, kik
E honért éltenek —
S legjobbjainknak éltét
Senkise védte meg:
De védte, védelmezte
E cinkos vérebet,
Sok ellened, hazám!

Sok ellenük ott Bécsben
Megvédte a cudart,
S utjában megállítá
A bosszúálló kart —
Mert aki orvul, gyáván
Magyar gyilkosa volt,
Az kedves volt nekik!

Nincs tehozád hasonló,
Én szegény nemzetem,
Egy szorinyú osztrák átok —
Nagybeteg lelkeken —
S ez nem mulik el rólad
Én szegény betegem —
Nem mulik sohasem...

(Din revista: „Hasznos Mulattató” ifjúsági képeslap [revistă ilustrată pentru tinerime], anul 40, Nr. 9, adausul: „40 magyar iro”, pag. 141.)

Atragem atenția procurorului de stat asupra acestei clasice poezii, atât ca formă cât și ca conținut, scrisă de inspectorul școlar al comitatului Timișoara (locuit de naționalități) și publicată în adausul literar al unei reviste pentru tinerime (Hasznos Mulattató), care o oferă, împreună cu altele, drept dar jubilar, după 40 de ani de existență, cetitorilor săi.

În Ungaria parcă există o lege care pedepsește cu ani de temniță grea și cu mii de coroane ațâțarea la ură a unei naționalități împotriva alteia.

Cu cât devine însă mai grav acest delict, când el se săvârșește de un inspector școlar într-o revistă pentru tinerime. Oare ce-ar păți un învățător de al nostru, dacă și-ar permite una ca asta?

Și oare d-l ministru de instrucție al Majestății Sale Împăratului Austriei și Regelui Ungariei, tovarășul lui Tisza împăciitorul naționalităților, poate să tolereze ca un slujbaş al său, însărcinat să vegheze asupra păzirei legilor în școale, să răspândească nepedepsit printre tinerimea maghiară, batjocorind haina curată și sărbătorească a poeziei, grosolanii ordinare la adresa Monarhului și minciuni incendiare și injurăturile cele mai triviale la adresa unei naționalități din această țară?

⌘

Sărbătorirea d-lui C. Stere. Din Iași primim următoarea telegramă: „Toate notabilitățile Iașului, fără deosebire de partid, în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Pimen al Moldovei, au format un comitet de inițiativă pentru a sărbători, în persoana d-lui C. Stere, aplanarea fericită a conflictului dintre d-nii Vaida și Goga. D-l C. Stere a răspuns că primește această cinste numai ca o manifestare a capitalei culturale pentru unitatea și solidaritatea națională a României de peste munți în vederea acțiunii de împăciuire. Banchetul va avea loc Marți seara. Mișcarea.”

În ziua, în care încheiem acest număr se sărbătorește deci, în Iași, omul, care, prin inteligența lui distinsă și prin energia lui rară, și-a câștigat merite

Au exilat pe aceia cari
Au trăit pentru această țară —
Și vicața celor mai buni ai noștri
Nimeni n'a apărât-o:
Dar au apărât, au ocroit
Pe acest câne turbat
Mulți dușmani ai tăi, o patria mea!

Mulți dușmani ai noștri acolo în
Viena
Au apărât această lăpădătură,
Și au oprit în drumul său
Brațul răsbunător —
Căci acela care pe furis și laș
A ucis Maghiari,
Le eră lor plăcut!

Nimic nu se poate asemăna cu tine,
Sărmana mea națiune,
Un grozav blestem austriac —
Pe sufletul tău greu bolnav —
Și acela nu mai trece,
Sărmanul meu bolnav —
Nu mai trece niciodată...

reale pentru limpezirea unei situații grave de aici dela noi. Trebuie să recunoască oricine că fapta d-lui Stere, determinată de o conștiință superioară, a pus capăt unor incurcături, a căror urmări dezastruoase erau incalculabile. De aceea ne alăturăm și noi din suflet la sărbătorirea d-lui Stere, asigurându-i de adâncile noastre sentimente de recunoștință.

În acelaș timp constatăm cu durere lipsa noastră de oameni, cari ar fi putut împlini misiunea d-lui Stere. Ne abținem intenționat dela orice comentariu al acestui fapt, atât de caracteristic pentru împrejurările dela noi.

⌘

Goga în temniță. În sfârșit, după multe amânări din cauza hărțuierilor cu d-l Vaida, poetul Goga a intrat în temnița Seghedinului pentru a-și împlini pedeapsa de o lună. A plecat în tăcere, fără alaiu și fără să-l însoțească strigătele de durere și de indignare ale poporului, a cărui pătimire a înveșnicit-o în poeziile lui. Când scriem aceste rânduri, porțile temniței din Seghedin s'au închis în urma lui Goga, ca în urma oricărui alt osândit, ce-și ispășește un păcat. Și care a fost oare păcatul poetului? Îndrăzneala de a spune adevărul! În revista „Țara noastră” scria răspicat despre mizeriile noastre interne și despre aspirările clasei feudale din Ungaria. Glasul lui trebuia deci amuțit. Procurorii unguri s'au și îngrijit să-i intenteze mai multe procese. De câteva a scăpat teafăr, ca prin minune, dar la cel din urmă totuș au reușit să-l facă pradă închisorilor ungurești. Și-acum i-a venit sorocul să-și îplinească osânda, pentru că a îndrăznit să apere drepturile poporului său. Și cu ce l-au răsplătit unii dintre „frunțașii” acestui popor că prin glasul lui de arhanghel a trezit la conștiință atâtea suflete adormite? Povestea e cunoscută, nu o mai repetăm. Lăsăm, însă, la aprecierea tuturor oamenilor cu simț pentru dreptate, felul cum știm să răsplătim avânturile sufletești ale idealiştilor ce luptă pentru libertatea neamului românesc.

Și ne mai mirăm de soarta ce o avem?

⌘

Perle de gândire și de stil. Într'un cotidian de-al nostru, care are pretenția de a da îndrumări culturale și literare, găsim aproape zilnic cele mai ciudate capricii ale minții omenești, îmbrăcate într'o formă adorabilă. Spicuim la întâmplare dintr'un articol câteva mostre pentru veselia cetitorilor noștri.

„Veselia e parafulgerul grijilor, certelor și-a multor zile rele și negre. Veselia este ventilul acela de siguranță în familie și în societate, care ne păzește de sguduiri mari sufletești și ne face să alunecăm mai ușor peste bruzurii vieții noastre, fără a simți mai adânc grijile și loviturile sorții.”

„Prin răs ni se cutremură trupul întreg, circulația sângelui devine mai grăbită. Chiar și stomacul și plămânii desvoaltă o activitate mai puternică.”

„Natura ne-a inzestrat cu trei daruri mari: somnul, nădejdea și râsul, ca un fel de recompensă pentru multele griji și suferințe din viață.”

Dar și dobitoacele chiar au somnul și în câțva și

nădejdea lor, până atunci răsul e darul exclusiv al omenirii“.

Noi credem că și dobitoacele ar râde, dacă ar ceti asemenea articole.

Ghiciți în ce organ apar asemenea perle de gândire și stil românesc? Nu vă alunecă gândul la autorizatul din Arad?

Biblioteca populară a „Asociațiunii“. Biblioteca populară a „Asociațiunii“, redactată de d-l Oct. C. Tăslăuanu, a avut un succes desăvârșit. În primul an de existență (1911) au abonat-o peste 11 mii de țărani, cari au fost și membri ajutători ai „Asociațiunii“. Instituțiunea noastră culturală a răspândit deci într'un singur an peste 120 mii de broșuri între săteni, ceea ce constituie poate cea mai importantă faptă culturală a anilor din urmă.

Biblioteca populară a „Asociațiunii“ se continuă și în anul 1912. Dacă cărturărirea dela sate își va ști face datoria, nădăjduim că se vor putea răspândi și mai multe broșuri. Învătam și noi pe domnii preoți și învățători să stăruie din răspuțeri la răspândirea acestei publicațiuni folositoare, chemate a trezi dragostea de cetit în massele largi ale poporului.

Teologii din Oradea-mare. Fapta celor 16 teologi români, cari au părăsit seminarul catolic din Oradea-mare, înseamnă un nou triumf al conștiinței naționale. Declarația lor, că mai curând se despart de haina preotească, decât de limba credinței lor străbune, e o dovadă că ideile de intransigență națională, propovăduite, în vremea din urmă, de o seamă de oameni încep să aducă roade. În numărul viitor vom vorbi mai pe larg despre acest eveniment național din Bihor. Deocamdată trimitem entușiștiilor tineri felicitările noastre sincere, urându-le tărie sufletească pentru apărarea drepturilor limbii strămoșești.

Petrecheri. La noi „petrecherile împreunate cu joc“ au un rol social important. Ele contribuie la coeziunea noastră sufletească, ne cizelează asperitățile cu cari ne întâlnim așa de des în societatea noastră și ne întârește izolarea socială, pe cari ni-o impun împrejurările vitrege între cari trăim. De aceea e bine că publicistica noastră dă atențiunea cuvenită acestor petrecheri. În iarna aceasta societatea românească din Sibiu a avut o singură petrecere. A improvizat-o tinerimea Dumineca trecută. Dansatoarele au apărut mascate în domino și în costume naționale. Glumele sfioase și stângace ale măștilor au înveselit societatea restrânsă, care s'a întrunit la această petrecere. Absența unora dintre cărturari a fost regretată și comentată... Am scris niște impresii glumețe dela petrecere dar ni-e frică de atmosfera de bănueli în care înotăm de un an de zile. Venitul petrecherii e destinat pentru „Asociațiune“.

Prietinul și colaboratorul nostru, Caton Theodorian, care de curând a publicat volumul *La masa Calicului*, despre care am vorbit într'un număr trecut, ne sur-

prinde cu un volum de traduceri din Théophile Gautier, ce apare în „Biblioteca pentru toți“. Numele scriitorului Theodorian e o garanție pentru tălmăcirea creațiunilor marelui Gautier.

Revista noastră se încheie în fiecare Marți. Rugăm deci pe colaboratorii noștri să binevoiască a ne trimite materialul cel mai târziu până Luni dimineața, ca apariția revistei să nu sufere întârziere.

Bibliografie.

Caton Theodorian, *La masa Calicului*, nuvele și schițe. București, 1911. Prețul: 1 leu 50 bani.

Spiridon Popescu, *Moș Gheorghe la expoziție*, nuvele. București, 1912. Prețul: 2 lei.

Victor Tordășianu, *Al XXIII-lea raport general al comitetului central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiului pentru anul 1910*. Sibiu, 1911.

Théophile Gautier, *Moarta înamorată*, traducere de Cathon Theodorian. „Biblioteca pentru toți“ Nrii 743—744. București, 1912. Prețul: 60 bani.

D. Vasiliu-Bacău, *Libertatea, Vulcanii, Educația poporului*. „Bibl. națională“ Nrii 39—41. „Minerva“. București, 1912. Prețul: 30 bani.

Valentin Drăganu, *Căldarul dela Cluj* pe anul visect 1912. Prețul: 20 bani.

Virgil N. Madgearu, *Zur industriellen Entwicklung Rumäniens*. (Die Vorstufen des Fabriksystems in der Walachei). Weida, 1911.

Octav Minar, *Cum a iubit Eminescu*. București, Bibl. „Lumina“ Nrii 22—23. Prețul: 60 bani.

Gavril Todica, *Studii științifice*. Anul II. Fascicolul IV. Abonament 5. cor.

* * * *Almanahul Dâmboviței*. București, 1912.

* * * *Documente* privitoare la turburarea bisericească pricinuită de legea sinodală din 1909. București, 1912.

Dr. Iustin Cl. Juga, *Doine și cântece populare românești, voce și pian II*. Edit. autorului. Prețul: 2 cor. 50 bani.

Aviz cetitorilor.

On. cetitori, cari primesc revista noastră și nu și-au achitat încă abonamentul, sunt rugați să binevoiască a ne trimite sumele pentru reînnoirea abonamentului pe 1912. Totodată rugăm pe puținii abonați din anul trecut rămași în restanță să ne achite fără întârziere sumele ce ne datorează.

Administrația.